

שיחות חיזוק

שיחות מפי
הרב אורן נזרית שליט"א

פרשת

נח

שיחות חיזוק

שיחות מפי הרב אורן נזרית שליט"א

מתוך סדרת הספרים שיחות חיזוק (ה' כרכים)
ניתן להשיג בטלפונים 0509013000, 0506491414
למעוניינים ניתן לקבל השיחה במייל toraoren@gmail.com

פרשת
נה

תוכן הענינים

לעשות כלי לאור	ג
נצחיות תבת נח	ג
תיבות התורה והתפלה	ג
הלמוד בלילות החרף הארפים	ד
התחזקות בבחינות תבת נח	ד
כל נקדה קטנה - חשובה	ד
אל תקלקל את עולמי	ד
התבוננות בחלקי עסק התורה	ה
המעשים טובים שהולכים לחיצונים	ה
והערב נא את דברי תורתך	ו
לומדי תורה - מצילים את העולם	ו
עקר ההתקרבות לה' על ידי התורה	ו
לנצל כל רגע פנוי - לתורה	ז
תלמוד תורה שקול כנגד כל המצוות	ז
דברי הפוסקים בהירות מבטול תורה	ח
לכפות את עצמו גם כשאין חשק	ט
כל רגע חשוב - איך נאבדו?	ט
התנות על השבון בטול תורה	י
מוסר נורא להזהר מבטול תורה	יא
פחד רבותינו מבטול תורה	יב
לברח מבטול תורה	יג
להקין דברים שבעל פה לימי התשישות	יד
תורה לשעת מיתה וקבורה	יד
גדל הענש הנורא של בטול תורה	טו

052-7627127 | 08-8650078 | ש.ש. אשדוד

ניתן להקדיש פרשיות לברכה והצלחה ולעילוי נשמת זכיו"ב
לפרטים ניתן ליצור קשר בטל: 0506491414, 0509013000

שיחות חיזוק

חֶשֶׁק הַתּוֹרָה וְזִהוּרוֹת מִבְּטוּלָה

שיחת חזוק לשבת פְּרִשְׁת נח

העולם, אלא מרמזים על התגבריות היצר, כמו שכותב הרב הקדוש ה'שפת אמת' מגור זי"ע, שהארבע גליות הן פנגד הארבעה שצריכים להודות, והגלות האחרונה היא בבחינת (תהלים קז, כז): "יחוגו וינועו כשכור וכל חכמתם תתבלע", שהוא בלבול גדול מאד, בבחינת מצב של דור המבול, בבחינת (ישעיה נא, כא): "ושכרת ולא מיין", כתוב (דברים לב, ז): "זכר ימות עולם בינו שנות דר ודר" - צריך לזכר שהדברים הללו חוזרים מדי שנה ושנה, וכמו שהקדוש ברוך הוא צוה לנח לעשות הצלה לדורו בבניית התבה, כך בכל דור ודור שאנו קוראים את תורתנו, יש בנדאי את המציאות של הצלה, איך נכנס לתוך תבת-נח המצילה של דורנו, שהיא תבת התורה והתפלה, זו הצלה שמעניק לנו הקדוש ברוך הוא - "הנותן בים דרך ובמים עזים נתיבה" (ישעיה מג, ז) מכל המים רבים של היצר הרע, הוא נותן כחות כיצד נצל, ובפרט בתחלת השנה, הקדוש ברוך הוא נותן כח ואפשרות לכל יחיד שיכנס לתוך התבה.

תיבות התורה והתפלה

מנא הבעל שם טוב הקדוש זי"ע מפרש על הכתוב (בראשית ז, א): "בא אתה וכל ביתך אל התבה", כשאדם לומד תורה או מתפלל צריך להיות בבחינת, אתה וכל ביתך, כל ההרגשים והחושים, כל עצמותי תאמנה - אל התבה, לתבות התורה. כך צריך האדם להכנס אל תיבות התורה והתפלה, ולדעת שזו הצלה מדור המבול, כל הצלה מכל מה שמקיף את האדם במשך כל ימי חייו, ובפרט בדור שלנו - דור חלש.

בסיעתא דשמיא, נשתדל להתבונן בכמה עניני חזוק בעבודת 'תבת נח', שענינה להיות שקוע בתורה הקדושה שהיא תבת נח של דורנו, כמו שאומרים בשם מרן החזון איש זי"ע, ובכמה אפנים שנתן להנצל על ידם מבטול תורה.

לעשות כלי לאור

בשיחת פְּרִשְׁת בראשית הזכרנו את ענין עבודת הראשית, וגופא בתר רישא גריר (ערויבין מא ע"א), שכל השנה נגרת אחר השבועות הראשונים של השנה, והחדש בו אנו נמצאים הוא מרחשון שהוא חדש של התבוננות כמו שכתוב בגמרא אמר מר, ואנו באים לברך את כל הדברים הטובים וההשפעות שעברו עלינו לטובה, ורוצים להשיגם.

הזכרנו, שעלינו לעשות כלי לאור, ועקר הכלי והחפץ הוא התורה הקדושה, כדאיתא בירושלמי (פאה ד' ע"א) 'חפציה' - אלו דברי תורה. וכן שבמרחשון צדין מרחשין שפתינו מתפללות החג (עין לעיל בשיחת פְּרִשְׁת בראשית).

נצחיות תבת נח

כתבו הצדיקים, והוכא ב'שיחות התחזקות', שכל דבר שונכתב בתורה הוא דבר נצחי, בכל פְּרִשְׁת נח, ענין התבה, דור המבול - ונדאי שאין הוא ספור הענין שהיה בתחלת הבריאה, אלא שהוא שיך לכל דור ודור, כי זו תורה נצחית, ובכל דור יש בחינת נסיונות דור המבול, וכן בחינת המים הזדונים - מי המבול, אינם דוקא טפות הגשם שכסו את

פְּרִשְׁת נח

בְּכֹל סֵדֶר, שְׁעָה, דְּקָה וְרַגַע, אֲמוּרָה לֵהִיֹּת נִחְשָׁבֶת אֶצְלָנוּ, וְאֲסוּר לָנוּ לְדַחֲוֹתָהּ לְזִמְנָן מֵאַחַר יוֹתֵר, רַק לְהִתְחַזֵּק בָּהּ דִּיקָא.

כָּל נִקְדָּה קִטְנָה - חֲשׂוֹבָה

חֲטָא אָדָם הָרֵאשׁוֹן גָּרַם מִיָּתָהּ, וּמִיָּתָהּ הִיא סוּג שֶׁל הַעֲנֻקָת בִּטּוּי חִיצוֹנִי בְּלִבְד לְכָל דְּבָר, כִּי הֲלֹא מֵהִי מִיָּתָהּ? זֶהוּ גוּף לֹא נִשְׁמָה, רוּאִים רַק אֶת הַחִיצוֹנִיּוֹת לֹא רוּאִים אֶת הַפְּנִימִיּוֹת, וְכֵן דָּרְכּוֹ שֶׁל הַיֵּצֵר שְׂאִינוּ מֵרָאָה לְאָדָם אֶת הַפְּנִימִיּוֹת, וְאוֹמֵר לְאָדָם, אִם עָשִׂיתָ וּפְעַלְתָּ, נִתְּתָ צְדָקוֹת רַבּוֹת, הַתְּפַלְלָתָ בְּכוֹנָה, וְהִיָּתָה לְךָ הַתְּפַעֲלוֹת גְּדוֹלָה מְזֵה - סִימָן שֶׁפְּעַלְתָּ, לֹא כֵּן אִם בְּחִיצוֹנִיּוֹת לֹא הִרְגִישׁ כְּלוּם, אִין הָאָדָם מִיַּחַס לְכָף חֲשִׁיבוֹת.

עֲלִינוּ לְיָקָר כָּל נִקְדָּה קִטְנָה, וְלִדְעַת שֶׁכָּל יוֹם שֶׁהַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא מַעֲנִיק לָנוּ הוּא יָם שֶׁל רַחֲמִים, יָם שֶׁל הַשְּׂגָה שְׂאֵפֶשֶׁר לְהַשִּׁיג בְּעִבּוּדַת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, כְּדֹאִיתָא בְּתַנָּא דְּבִי אֲלֵיָהּ (וּזְטָא פֶּרֶק ה'): 'בְּכָל יוֹם יוֹצֵאִים מִלְּאֲכִי חֲבֵלָה לִפְנֵי הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא לְחַבֵּל אֶת כָּל הָעוֹלָם כְּלוֹ וְאֲלֵמָלָא בְּתֵי כְּנִסְיוֹת וּבְתֵי מִדְרָשׁוֹת שֶׁהִיוּ תַלְמִידֵי חֲכָמִים יוֹשְׁבֵינן בָּהֶם וְעוֹסְקִין בְּדַבְרֵי תוֹרָה הִיוּ מְחַבְּלִין אֶת כָּל הָעוֹלָם כְּלוֹ מִיָּד, שְׁנַאֲמַר (יִשְׁעִיָה ג. ב): 'מִדּוּעַ בָּאתִי וְאִין אִישׁ קָרָאתִי וְאִין עוֹנָה'. וּמֵאִידָךְ יֵשׁ לְדַעַת שֶׁנִּשְׁפָּע בְּעוֹלָם שֶׁפַּע רַחֲמִים, בְּעִבּוּדַת הַתְּפִלָּה וְהַחֲזוּק שֶׁל כָּל יְהוּדֵי בְּכָל רַגַע שֶׁל קְדוּשָׁה, שְׂצָרִיךְ לְנַצֵּל כָּל רַגַע כְּכֹל הָאֶפְשֵׁר.

אֵל תִּקְלָקֵל אֶת עוֹלָמִי

אִיתָא בְּמִדְרָשׁ (קִהְלַת רַבָּה ז, יט): 'בְּשַׁעָה שֶׁבָּרָא הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא אֶת אָדָם הָרֵאשׁוֹן נִטְלוּ וְהִחְזִירוּ עַל כָּל אֵילָנֵי גֵן עֵדֶן וְאָמַר לוֹ, רֵאָה מַעֲשֵׂי כְּמָה נְאִים וּמִשְׁבַּחֵינן הֵן וְכָל מָה שֶׁבָּרָאתִי בְּשִׁבְלֵךְ בְּרָאתִי, תֵּן דַּעְתְּךָ שֶׁלֹּא תִקְלָקֵל וְתַחְרִיב אֶת עוֹלָמִי שְׂאִם קִלְקַלְתָּ אִין מִי שְׂיִתְקַן אַחֲרֵיךְ'; וְאִין זֶה אֲזַהֲרָה רַק לְאָדָם הָרֵאשׁוֹן אֲלֵא לְכָל יְהוּדֵי וְיְהוּדֵי אוֹמֵר הַקְּדוֹשׁ

הַלְמוּד בְּלִילוֹת הַחֲרָף הָאֲרָכִים

לְפִי דַעַת רַבִּי אֲלִיעֶזֶר, שֶׁהִלְכָה כְּמוֹתוֹ, שֶׁבְּחֲשׂוֹן הָיָה הַמְּבוּל, וּמִמֵּילָא בְּחֲשׂוֹן גַּם הָיָה סִיוִם בְּנִית הַתְּבָה, וְעַל כֵּן יֵשׁ כַּח עֲצוּם לְהַתְגַּבֵּר דּוֹקָא עֲכָשׁוּ בְּלִילוֹת הַזֶּהָב שֶׁל הַחֲרָף [כְּפֶאֶשֶׁר כִּף פִּינוּם הַצְּדִיקִים זי"ע], כְּפֶאֶשֶׁר שֶׁקָּט בְּעוֹלָם, לֹא אֲבָרִי סִיְהֵרָא אֲלֵא לְגִרְסָא (עֲרוּבִין סה ע"א), וּבְמִיָּחָד הַיּוֹם שֶׁיֵּשׁ אוֹר הָאֲלֵקְטָרִי, נִתָּן לְלַמֵּד הַרְבֵּה שְׁעוֹת בְּלִילָה, אוֹ לְהַשְׁפִּים קוּם בְּעוֹד לַיַּל, לְפָנוֹת בְּקָר כְּשֶׁהָאוֹר צָח, אֶפְשֵׁר יוֹתֵר לְהַכְנִס אֶז אֶל תוֹף תְּבוֹת הַתּוֹרָה, וְלְהַנְצִיל מִמָּה שְׂצָרִיךְ לְהַנְצִיל.

הַתְּחַזְּקוֹת בְּבַחֲיוֹת תְּבַת נח

וּבְסִפְרֵי הַצְּדִיקִים זי"ע, מוּבָא, שֶׁיֵּשׁ עוֹד כְּמָה אֶפְנֵי הַצֵּלָה, שֶׁהֵם בְּבַחֲיוֹת תְּבַת נח. הַשְּׁבֵת הַקְּדוּשָׁה הִיא גַּם כֵּן בְּבַחֲיוֹת תְּבַת נח, שְׁבֵת מְנוּחָה, בְּדוֹרְנוּ הַתְּחַזְּקוֹת בְּשְׁבֵת קְדוֹשׁ הִיא גַּם כֵּן הַצֵּלָה. וְכֵן הַתְּחַזְּקוֹת בְּבַחֲיוֹת נח לְמַעַלָּה וְנַח לְמַטָּה, לְהִיֹּת אִישׁ מְתוּק וְנַח, הַמַּעֲבִיר עַל מִדּוֹתָיו שְׂאִינוּ מַעֲמִיד עַל דְּבָרָיו. אִלוּ הֵם עוֹד אֶפְנִים הַמְּסִיעִים לְהַתְּחַזֵּק בְּבַחֲיוֹתָ זֶה שֶׁל תְּבַת נח, כִּי הִיא כּוֹלֶלֶת עֲנִינִים רַבִּים.

וְעַתָּה נִשְׁתַּדֵּל לְהַתְּחַזֵּק כְּמוֹ שֶׁלְּמַדְנֵנוּ הַגָּאוֹן הַקְּדוֹשׁ רַבִּי יִשְׂרָאֵל מִסְּלַנְט זי"ע, שֶׁכְּפֶאֶשֶׁר אָדָם רוֹצֵה לְהַתְּחַזֵּק בְּעִנְיָן מְסִים יִלְמַד אֶת הַהֲלָכוֹת וְהַמוֹסְרִים שֶׁל אוֹתוֹ עֲנִין, שֶׁעֲצָם הַלְמוּד מְסִיעַ לְהַתְּחַזֵּק. וּבְפֶרֶט בְּמָה שְׂאֵנוּ רוֹצִים לְהַתְּחַזֵּק בְּרֵאשִׁית הַשָּׁנָה, בְּעֶסֶק הַתּוֹרָה שֶׁיִּסְיַע לָנוּ לְכָל הַשָּׁנָה כְּלָה, שֶׁתְּבוֹת הַתּוֹרָה תְּרוֹמְמָנָה אוֹתָנוּ מְכֹל הַמִּים הַעֲזִים הַזּוֹרְמִים בְּחוּצוֹת.

פְּעָמִים רַבּוֹת הַיֵּצֵר מִפְתָּה לְחֲשֹׁב, כִּי רַק הַעֲבוּדוֹת הַגְּדוֹלוֹת הֵן הַמְּקַבְּלוֹת וְהַרְצוּיוֹת בְּעִנְיֵי הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא, אֲבָל עֲבוּדַת סֵדֶר הַיּוֹם הַרְגִיל שֶׁל הָאָדָם - אִינָה בּוֹנָה וְאִינָה עוֹשָׂה רָשָׁם בְּשָׂמִים, וְזוֹ טְעוּת גְּדוֹלָה, וְיִכְבֵּר הַזְּכָרָנוּ עֲנִין זֶה (בְּשִׁיחַת לְשַׁבַּת חֲמַת) שֶׁהַעֲבוּדָה הַיּוֹמִיּוֹמִית שֶׁהַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא מְצַוָּה עָלֶיהָ,

פְּרִשְׁת נח

ג - ההכנה לתורה, כשאתם נגש לכל רגע שיש לו אפשרות לעסק בתורה, ובפרט אם זה סדר של שעה, חצי שעה - זה הזמן שהקדוש ברוך הוא מזכה אותך לעסק בתורתו, עליך להכין את עצמך לקראת הזמן הזה.

המעשים טובים שהולכים לחיצונים

מובא בספר הקדוש 'תפארת שלמה' (פרשת נח): 'זה היה ענין חטא דור המבול, שגם המעשים טובים שלהם אשר עשו, לא נתקנס בידם כי נטרפו להחיצונים. וזהו כי מלאה הארץ חמס מפניהם, הם החיצונים. לכן נחתם גזר דינם על הגזל הזה שגזלו החיצונים מהם ומצאו כח לאבדם כי לא היה בידם שום זכות להגן עליהם'. עד כאן לשונו הקדושה. על כן בהכינו את עצמו, על האדם להזהר שתורתו לא תלך אל החיצונים חס ושלום.

ומובא בדברי רבנו האר"י ז"ל על הפסוק (תהלים נ, טז): 'ולרשע אמר אלהים מה לך לספר חקי' וכו'. דע, כי כל המעשים טובים שהאדם עושה בעודו רשע, או התורה שלו, אין צריך לומר שאינו נותן כח בקדשה, אלא אדרבה מוסיף כח בקלפה, ועליו נאמר 'ולרשע אמר אלקים מה לך לספר חקי', כלומר, שאתה מכניס דברי קדשה בתוך הקלפה, ובזה מוסיף על חטאתו פשע וגדול עונו מנשוא" (ספר הלקוטים תהלים שם). לכן אדם צריך להכין את עצמו לפני שמתנישב ללמד, להתודות ודווי קצר, כמו שמובא בכף החיים (סימן קנה ס"ק ח), לומר חטאתי, עויתי, פשעתי (וראה גם באר היטב סימן תקעא ס"ק א).

מפרש בספר הקדוש 'שפתי צדיק', על התבה 'חטאתי', דהוא כדאיתא במדרש (במדבר רבה כ, טז): 'ויאמר בלעם אל מלאך ה' חטאתי' שהיה רשע ערום ויודע שאין עומד מפני הפרעניות אלא תשובה שכל מי שחוטא ואומר חטאתי אין רשות למלאך לגע בו; זה כח עצום, שאפלו שבודאי לא התכונן לעשות תשובה. וכל שכן ועל אחת כמה וכמה

ברוך הוא - אתה עולם מלא, תן דעתך שלא תקלקל את עולמי, לפי עבודתך, לפי הסדרים שלך, ובשעות הפנויות שלך - עסק בתורה ותשתדל שלא תקלקל את עולמי.

הרב הקדוש, החוזה מלובלין זי"ע פרש את הפסוק (תהלים פד, ו-ז): "אשרי אדם עוז לו בך מסלות בלבבם; עברי בעמק הבכא מעין ישיתוהו גם ברכות יעטה מורה". 'אשרי אדם עוז לו' - אשר מתחזק, 'בך' זה התורה הקדושה, הוא יוצר 'מסלות בלבבם', של אותם שהם 'עוברי בעמק הבכא' שהיא הגיהנם, שלא רק לאחר המות יש גיהנם אלא גם בעולם הזה, כי התגברות של היצר הרע זהו מצב של גיהנם, וכשאתם מתחזק בעסק התורה ועוז לו בך, הוא יוצר מסלות של רוח טהרה בעולם. כידוע מדברי מרן החזון איש, זי"ע, שהוא מוריד רוח טהרה על אותם הרחוקים מהקדשה שהם בבחינת עוברי בעמק הבכא, הוא זוכה ליצר מסלות חדשות בלבבם של אלו.

וכבר אמרו חז"ל (ברכות ח' ע"א): מיום שחרב בית המקדש אין לו להקדוש ברוך הוא בעולמו אלא ארבע אמות של הלכה; ואמרו (סנה נה ע"ב): אמר רבי יוחנן אוי להם לעובדי כוכבים שאבדו ואין יודעין מה שאבדו, בזמן שבית המקדש קים מזבח מכפר עליהן ועכשו מי מכפר עליהן. ועלינו לדעת שכל יהודי כאשר הוא עוסק בתורה הוא יוצר מצב של בית המקדש.

התבוננות בחלקי עסק התורה

בהתבוננותנו בעניני עסק התורה, נחלקם לשלישה חלקים:

- א - התמדת התורה שתהיה ברציפות - שזה יוצר מצב של התלהבות גדולה.
- ב - ידיעת התורה, לשים לב שעל כל אדם לדעת ולקנות את כל התורה כלה.

פְּרִשְׁת נח

ברוך הוא גֵּלָה לְנַח, תִּרְאָה... הָעוֹלָם כְּלוּ נְתוּן בְּסִכְנָה, אֲבָל אֶתְהָ הָאָדָם הַיְחִיד שֶׁיִּכּוֹל לְהַצִּיל אֶת כָּל הָעוֹלָם כְּלוּ, יֵשׁ לָךְ אֶת הָאִוִּיר שֶׁלָּךְ, תִּבְּה מִשְׁלָךְ - הִצַּל אֶת הָעוֹלָם. וְזֶהוּ גַם אִפְיוּ שֶׁל מֶלֶךְ שֶׁשֶׁלְטוֹנוֹ מְקִיף עוֹלְמוֹת שְׁלָמִים, עוֹלְמוֹ קָשׁוּר עִם עוֹלָמָם, כִּי יְהוּדֵי שְׁעוֹסֵק בַּתּוֹרָה בְּאִוִּירוֹ, בְּתַכְתּוֹ, הוּא אַחֲרָי עַל עוֹלְמוֹת שְׁלָמִים.

בְּזִמְנֵי הַחֲפִיץ חַיִּים זי"ע הִיָּה נְדִיב שֶׁבִקֵּשׁ לְהַקִּים בֵּית חוֹלִים, וְהַחֲל בְּמַסַּע הַתְּרַמּוֹת שֶׁכָּל אֶחָד יִתְרַם מִטָּה לְחוֹלָה וְכִיּוֹצֵא בְּזֶה. וְנִגְשׁ אֶל הַחֲפִיץ חַיִּים וּשְׁאֵלוּ הֵאָם בְּנֵי הַיְשִׁיבָה יִשְׁתַּתְּפוּ אִף הֵם, וְיִתְרַמוּ מִטָּה אַחַת אוֹ שְׁתַּיִם. עֲנֵה וְאָמַר לוֹ הַחֲפִיץ חַיִּים: דַּע לָךְ שֶׁכָּל אֶחָד מִבְּנֵי הַיְשִׁיבָה תוֹרָם כְּחַמְשִׁים מִטוֹת אִם לֹא יוֹתֵר... וְכִשְׁהַתְּפִלָּה הִלָּה, הַכִּיּוֹצֵד? הַיְשִׁיבוּ הַחֲפִיץ חַיִּים, דַּע לָךְ, שֶׁבְּכַחַת לְמוֹד הַתּוֹרָה שֶׁל בְּנֵי הַיְשִׁיבָה נִצּוֹלִים כְּמָה וְכְמָה אֲנָשִׁים מַחֲלֵי וּמְמִיתָה, כִּי מְרַבָּה תּוֹרָה - מְרַבָּה חַיִּים. זֶהוּ מִצֵּב שֶׁל 'אַחֲרִיּוֹת', נִתְאָר לְעַצְמָנוּ שֶׁלְכָל אֶחָד מִלּוֹמְדֵי הַתּוֹרָה, הֵיוּ מְמַתִּינִים לִיד מְקוֹם לְמוֹדוֹ כְּמֵאֲתִים אִישׁ, וְכִסִּימוּ הֵיוּ פּוֹנִים אֵלָיו לְהוֹדוֹת לוֹ עַל מַה שֶׁהֵעֲנִיק לָהֶם בְּלְמוֹדוֹ, הֵן בְּהַאֲרַכַּת חַיִּים, בְּשִׁלּוּם בֵּית, בְּהַסְדֵּר בְּעִבּוּדָה וְכוּ', כִּי אֲכַן יֵשׁ לְאִישׁ הַלּוֹמֵד אַחֲרִיּוֹת - הוּא מִצִּיל עוֹלָם וּמְלוֹאוֹ.

עֶסֶר הַהֲתַקְרָבוֹת לַה' עַל יְדֵי הַתּוֹרָה

מוֹבָא בְּסִפְרֵי הַקְּדוּשׁ 'בֵּית אֶהֱרִן', מֵהַצְּדִיק הַקְּדוּשׁ, רַבֵּי אֶהֱרִן מְקַאֲרֵלִין זי"ע, עַל הַפְּסוּק (תְּהִלִּים קִיט, ט): "חֲשַׁבְתִּי דְרַכֵּי נְאֻשִׁיבָה רְגְלֵי אֶל עֲדֻתִיךָ"; כִּי חֲשַׁבְתִּי בְּאֵלוֹ דְרַכֵּים אֶתְקָרַב בְּיוֹתֵר אֵלֶיךָ רַבּוֹנוֹ שֶׁל עוֹלָם, וְאִזּוֹ אֲשִׁיבָה רְגְלֵי אֶל עֲדֻתִיךָ, הַבְּנֵיתִי שְׁאִין עוֹד הַתְּקָרְבוֹת יוֹתֵר מִלְמוֹד תּוֹרַתוֹ הַקְּדוּשָׁה, עֲלֶיהָ נֶאֱמַר הִפְּךָ בָּהּ וְהִפְּךָ בָּהּ דְכִלְאָ בָּהּ, בָּהּ יֵשׁ אֶת הַכֹּל, הִיא הַמְּשַׁמַּחַת וְהַמְּעוֹדֶדֶת אֶת הָאָדָם בְּכָל מַה שֶׁצְּרִיךְ בְּחַיֵּי הַיּוֹם יוֹם שְׁלוֹ, כִּי הִיא מְגַדְלָתוֹ וּמְרוֹמְמָתוֹ מֵעַל כָּל הַמַּעֲשִׂים, וְהִיא

כְּשִׁיְהוּדֵי אוֹמֵר וְדוּי, אֶפְלוּ בְּנִסַּח הַכִּי פְּשוּט חֲטָאֵתִי עִוִּיתִי פְּשַׁעֵתִי, וְאוֹמֵר זֹאת כְּדֵי לְלַמֵּד תּוֹרָה בְּטִהָרָה, כְּדֵי שֶׁהַתּוֹרָה תִּדְבַּק בּוֹ, כְּמָה שֶׁזֶה פּוֹעֵל וּמְטַהֵר וְאִזּוֹ הַתּוֹרָה הַקְּדוּשָׁה נִדְבַקָת בּוֹ.

כִּי צְרִיךְ לְהַתְּפַלֵּל לְפָנָי לְמוֹד הַתּוֹרָה: "רַבּוֹנוֹ שֶׁל עוֹלָם, אֲנִי רוֹצֵה לְלַמֵּד תּוֹרָה בְּקִדְשָׁה, בְּטִהָרָה וּבְרִצְיָפוֹת!" דֵּי בְּדַבּוּרִים הַפְּשוּטִים בְּיוֹתֵר שֶׁיִּכּוֹלִים לְאַרְךְ דְּקָה אוֹ חֲצֵי דְקָה, וְאַחַר כֵּן יֵאמַר הַסְּדֵר שֶׁתְּקַנּוּ לָנוּ רַבּוֹתֵינוּ וּמוֹבָא גַם בְּשִׁלְחַן עֲרוּךְ (או"ח סימן קי), וּמְקוֹרוֹ מֵהַגְּמָרָא (בְּרַכּוֹת כח ע"ב) מְרַבֵּי נְחוּנְיָא בֶּן הַקְּנָה, שֶׁהִיָּה מִתְּפַלֵּל בְּכַנִּיּוֹתוֹ לְבֵית הַמְּדֻרָשׁ.

וְהַעֲרַב נָא אֶת דְּבָרֵי תּוֹרַתְךָ

עַל הָאָדָם לְדַעַת, שֶׁכְּשֶׁהוּא עוֹסֵק בַּתּוֹרָה, צְרִיךְ לְהֶאֱמִין שֶׁהַתּוֹרָה נִדְבַקָת בּוֹ בְּכַחֲנֵית "וְהַעֲרַב נָא ה' אֵלֵהֵינוּ אֶת דְּבָרֵי תּוֹרַתְךָ כְּפִינוּ וּבְפִיּוֹת עַמְּךָ בֵּית יִשְׂרָאֵל". שְׁאֲנוּ מְבָרְכִים בְּבִרְכַת הַתּוֹרָה, וְהַעֲרַב זֶה לֹא רַק עֲנִין שֶׁל מְתִיקוֹת שְׁאֲנוּ מְבָרְכִים שֶׁהַתּוֹרָה תִּהְיֶה מְתוֹקָה וּמְמִילָא לֹא נִפְסִיק לְרַגַע, כְּמוֹ דְבַר מְתוֹק וְעַרְב לְחִיף שֶׁהָאָדָם רוֹצֵה לְאַכֵּל עוֹד, וְעוֹד.

אֵלָא שְׁיֵשׁ גַּם בְּאוֹר נוֹסֶף, שְׁאֲנוּ מְבָקְשִׁים שֶׁהַתּוֹרָה שְׁאֲנוּ מִתְּפוֹנִים לְלַמֵּד - תִּהְיֶה מְעַרְבַת וְנִבְלַעַת בְּתוֹךְ דְּמַנּוּ, כִּי אִזּוֹ הִיא עוֹבְרַת בִּירְשָׁה, כְּמוֹ שְׁיֵשׁ הַבְּדֵל בֵּין מוֹם חִיצוֹנִי שֶׁלֹּא עוֹבֵר בְּתוֹרְשָׁה לְיִלְדִים לְעַמַּת בֵּר מְנֹן, חֲלֵי פְּנִימִי, שֶׁיִּכּוֹל לְעַבֵּר בְּתוֹרְשָׁה, וּמְדָה טוֹבָה מְרַבָּה, בַּתּוֹרָה, שְׁאֲנוּ מְבָקְשִׁים שֶׁתִּהְיֶה מְעַרְבַת בְּדָם וּמְמִילָא נִזְכָּה שֶׁוְנִהְיֶה אֲנַחְנוּ וְצִאֲצֵאֵינוּ וְכוּ'.

לוֹמְדֵי תּוֹרָה - מְצִילִים אֶת הָעוֹלָם

אָמְרוּ חַז"ל (שְׁבַת סו ע"א) כָּל יִשְׂרָאֵל בְּנֵי מְלָכִים הֵם, לְמֶלֶךְ יֵשׁ אַחֲרִיּוֹת, הוּא מְנַהֵיג אֶת הָעוֹלָם, כָּל הַמְּקַבֵּל עֲלָיו עַל תּוֹרָה מְעַבְרִים מְמַנּוּ עַל מְלָכוֹת וְעַל דְּרָךְ אֶרֶץ, אָדָם צְרִיךְ לְהִרְגִישׁ שֶׁהוּא נִמְצָא בְּתוֹךְ תַּבַּת נֹחַ, הַקְּדוּשׁ

פְּרִשְׁת נח

צט ע"א) על הפסוק (במדבר טו, לא): "כי דבר ה' בְּנֵה" - 'זֶה שְׁאֶפְשֶׁר לוֹ לְעֶסֶק בְּתוֹרָה וְאִינוֹ עוֹסֵק'. הַיְינוּ, אִם אַתָּה יוֹצֵא לְפָנֶיךָ אֶת בְּנֵי בֵיתְךָ זֶה מִצְוָה, כְּדֵאִיתָא בְּדַבְרֵי הָרֵא"ש בְּבֵא בְּתָרָא (פ"א ס"ח), וְיָכוֹל גַּם לְהַקְרִיא תְּלִמֵד חֲכָם, וְהָרֵי דַעַת הָרַמְבַּ"ם וְז"ל, שְׁהִיא לְכַתְחֵלָה, אֲמַנָּם פּוֹסְקִים אַחֲרֵים חֲלָקוּ (ראא בֵּית יוֹסֵף ס"ס רמו), וּבְפֶרֶט בְּדוֹרוֹת שְׁלָנוּ - אִם אֶפְשֶׁר לְעֶסֶק בְּתוֹרָה - עֲדִיף. אָבֵל גַּם מִי שְׂוִיָצָא לְעֵבֶד - בְּוֹדָא זֶה קֹדֶשׁ קִדְשִׁים, וְכָל הַמְדַבֵּר הוּא בְּזַמְנוֹ הַפְּנוּי מִמִּילָא.

וְכַתֵּב עוֹד הַחֲפֵץ חַיִּים בְּסִפְרוֹ 'זְכוּר לְמַרְיָם' (פְּרָק יב): 'הָא דְאִיתָא בְּאַבוֹת (פְּרָק א'): 'וְדָלָא לִיף קְטָלָא חֲיָב', אִינוּ מִיָּרִי בְּאוֹתָם הָאֲנָשִׁים שְׂאִינָם חֲפָצִים וּמְתַרְצִים כָּלֵל לְלַמּוֹד הַתּוֹרָה הַקְּדוּשָׁה, רַק מִיָּרִי בְּאוֹתָם הָאֲנָשִׁים שְׁהַזְמַן הַפֶּקֶר אֲצֵלָם, הַיּוֹם חֲסֵר לָהֶם שְׁעָה וְלִמְחָר שְׁתִּים, וְכֵן הִלְאָה, וְלִזְהָ אָמַר קְטָלָא חֲיָב, הַיְינוּ שְׂמַחְסֵר עֲצָמוּ מַחֲזִי נִצַּח כָּל אֶחָד לְפִי מְדַרְגָתוֹ. כְּאֵן הַחֲפֵץ חַיִּים מִמֶּשׁ מְבַהֵל, שְׁלִפִי דְבָרֵינוּ 'קְטָלָא חֲיָב' הוּא אֶפְלוּ רַק עַל חֲצִי שְׁעָה...

תְּלַמּוֹד תּוֹרָה שְׁקוֹל כְּנֶגֶד כָּל הַמְצוּוֹת

כְּתֵב מְרַן בְּהַלְכוֹת תְּלַמּוֹד תּוֹרָה בְּשִׁלְחָן עֲרוּךְ (יִוְרָה דַּעַה סִימָן רמו סעיף יח): 'תְּלַמּוֹד תּוֹרָה שְׁקוֹל כְּנֶגֶד כָּל הַמְצוּוֹת. הֵיךְ לְפָנֵינוּ עֲשִׂיתָ מִצְוָה וְתְּלַמּוֹד תּוֹרָה, אִם אֶפְשֶׁר לְמַצְוָה לְהַעֲשׂוֹת עַל יְדֵי אַחֲרִים לֹא יִפְסִיק תְּלַמּוֹדוֹ, וְאִם לֹא יַעֲשֶׂה הַמְצוּוָה וְיַחְזֹר לְתוֹרָתוֹ. וְצָרִיף לְזַכֵּר שְׂאִם יֵשׁ מִיִּשְׂרָאֵל שְׂיִכּוֹל לְקַיֵּם אֶת הַמְצוּוָה, שְׂיַחְזֹר לְלַמּוֹדוֹ, וְלֹא יִתְעַסֵּק בְּמַצְוָה, כִּי תְּלַמּוֹד תּוֹרָה כְּנֶגֶד כָּלָם (פְּאָה א, א). וּבְהַמְשָׁךְ (סעיף כד) כְּתֵב מְרַן: 'מִי שְׂרוּצָה לְזַכּוֹת בְּכַתְרָה שְׁל תּוֹרָה, יִזְהַר בְּכָל לִילוֹתָיו וְלֹא יֵאָבֵד אֶפְלוּ אַחַת מֵהֶן בְּשָׁנָה, בְּאַכִּילָה וּשְׂתִיָּה וּשְׂיִחָה וְכִיּוֹצֵא בָהֶם, אֲלֵא בְּדַבְרֵי חֲכָמָה וְתְּלַמּוֹד תּוֹרָה'. וְאֵלוּ הֵם דְּבָרֵי הָרַמְבַּ"ם וְז"ל. וּבְהַמְשָׁךְ הַסְּעִיפִים כְּתֵב: (סעיף כה) כָּל בֵּית שְׂאִין דְּבָרֵי

בְּבַחֲיִנַת אוֹמְנָת, שְׂמַאֲמַנָת וּמַגְדֵּלֶת אֶת הָאָדָם, וְעַל כֵּן מְאֹד צָרִיף לְהִזְהַר מִבְּטוּלָה וּלְהַשְׁתַּדֵּל בְּלַמּוּדָה בְּשִׁלְשׁ בְּחִינוֹתֶיהָ הַנִּזְכָּרוֹת - בְּרִצְיָפוֹת, בִּידִיעָה וּבְהַכְנָה קוֹדְמָת.

לְנַצֵּל כָּל רַגַע פְּנוּי - לְתוֹרָה

בְּגַמְרָא (תְּגִיגָה ט' ע"ב) אִיזְהוּ מַעֲנָת לֹא יוֹכֵל לְתַקֵּן (קִהֵלֶת א, טו): 'רַבִּי שְׂמַעוֹן בֶּן יוֹחָאי אוֹמֵר, אִין קוֹרִין מַעֲנָת אֲלֵא לְמִי שְׁהֵי מְתַקֵּן בְּתַחֲלָה וְנִתְעַנָּת, וְאִיזְהָ? זֶה תְּלַמִּיד חֲכָם הַפּוֹרֵשׁ מִן הַתּוֹרָה'. וְאִיתָא בְּתַנָּא דְּבִי אֵלִיָּהוּ (רַבָּה, פְּרָק ב): 'כָּל זְמַן שְׂבַגְי אָדָם מִבְּטָלִין מִן הַתּוֹרָה מִבְּקַשׁ הַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא לְהַחֲרִיב אֶת הָעוֹלָם'; בַּר מַנּוֹ, וְצָרִיף מְאֹד לְהִזְהַר בְּכַךְ. כְּשֶׁאָדָם קוֹרָא אֶת דְּבָרֵי רַבּוֹתֵינוּ, אִיף הַתִּיַחֲסוּ לְדְבָרִים הָאֵלוּ יִיחַרד לְכַבּוֹ מְאֹד! וְאָמְרוּ (מִנְחוֹת צט ע"ב): 'שְׂאֵל בֶּן דָּמָה בֶּן אַחֲוֹתוֹ שֶׁל רַבִּי יִשְׂמַעְאֵל אֶת רַבִּי יִשְׂמַעְאֵל כְּגוֹן אֲנִי שְׂלַמְדֵּתִי כָּל הַתּוֹרָה כְּלָה מַהוּ לְלַמֵּד חֲכָמָת יוֹנִית קְרָא עֲלֵיו הַמַּקְרָא הַזֶּה לֹא יְמוּשׁ סִפְר הַתּוֹרָה הַזֶּה מִפִּיד וְהִגִּיתָ בּוֹ יוֹמָם וְלַיְלָה צָא וּבְדַק שְׁעָה שְׂאִינָה לֹא מִן הַיּוֹם וְלֹא מִן הַלַּיְלָה וְלַמִּיד בְּהַ חֲכָמָת יוֹנִית. וְכֵן אָמְרוּ בְּמַכִּילֵתָא (פְּרִשְׁת בַּחֲדָשׁ, פְּרִשָׁה ב) "וְהִיִּיתָם לִי" (שְׁמוֹת יט, ה) - 'שְׂתִהִיו קְנוּיִין לִי וְעוֹסְקִין בְּתוֹרָה וְלֹא תִהִיו עוֹסְקִין בְּדְבָרִים אַחֲרִים'.

וְכַמּוֹכֵן שְׁכָל אֶחָד צָרִיף לְמַדֵּד אֶת הַשְּׁעוֹת שְׂיֵשׁ לוֹ, לֹא כָּל אָדָם שְׂוָה, אָבֵל אִם אָדָם בּוֹדֵק אֶת עֲצָמוֹ בְּאֲמָתָה, כְּמַה שְּׁעוֹת פְּנוּיּוֹת יֵשׁ לוֹ עִם מַסְגֵּרַת הַעֲבוּדָה וְהַחֻבּוֹת כְּלַפִּי הַבֵּית, וְכִשְׁהוּא רוֹאָה דְּבָרֵי רַבּוֹתֵינוּ אֵלוּ, תְּסַמְרְנָה שְׁעֵרוֹת רֵאשׁוּ, לְהַשְׁתַּדֵּל לְהַתְחַזֵּק יוֹתֵר לְנַצֵּל כָּל רַגַע פְּנוּי בְּעֶסֶק הַתּוֹרָה הַקְּדוּשָׁה.

בְּמַשְׁנָה בְּרוּרָה (סִימָן קנָה סעיף קטן ד), כְּתֵב: 'עֲקֹר מַצּוֹת תְּלַמּוֹד תּוֹרָה אִין לָהּ שְׁעוֹר וְחִיּוּבָהּ הוּא כָּל הַיּוֹם, כָּל זְמַן שְׂיֵשׁ לוֹ פְּנָאִי, וְכִדְכַתִּיב: "לֹא יְמוּשׁ סִפְר הַתּוֹרָה הַזֶּה מִפִּיד" וְגו', וְכִשְׂיֵשׁ לוֹ פְּנָאִי וְהוּא מְבַטֵּל מִלְּמוֹד תּוֹרָה מְרִצּוֹנוֹ, הוּא קְרוֹב לְמַה שְׂאָמְרוּ חַז"ל (סְנֵהֲדִין

פְּרִשְׁת נח

זאת, שְׁלֹכֵן תוֹרָה אֵין זְכוּת לְהִתְעַנּוֹת כִּי מִבְטֵל מְלֹאכֶת שָׁמַיִם, כִּי אִם יִתְבַטֵּל לֹא שׁוּה תְעַנִּיתוּ, כִּי הַעֲקָר הַגְּדוֹל הוּא לְמוֹד הַתוֹרָה הַקְּדוּשָׁה - לְהִיּוֹת עֲמַל בָּהּ, וְאִפְלוּ תְעַנִּית שֶׁהִיא מִצְוָה, לֹא הַתִּירוּ מִשׁוּם בְּטוּל תוֹרָה.

כְּתַב הַחֲפֵץ חַיִּים בְּאַהֲבַת חֶסֶד (חֶלֶק שְׁלִישִׁי, פָּרָק רִאשׁוֹן בְּהִנָּה): אִם הַשְּׂכִימִים לִילֵךְ לְבֵית הַמְּדַרְשׁ, וְנִזְדַּמְּן לֹו אֹרְחִים - מוּטָב יוֹתֵר שְׂתַעֲסֵק בְּמִצְוָה זֹו. וְנִרְאֶה דְהַנִּי מְלִי, כְּשֶׁאֵין לֹו כְּבִיתוֹ מִי שְׂיִקְבְּלֵם כְּהַגֵּן. [וְלִפְעַמִּים אִם הָאוֹרְחִים הֵם נִכְפָּדִים בְּיוֹתֵר, נִכּוֹן שֶׁהוּא בְּעֲצָמוֹ יִשְׁמַשׁ לְפָנֵיהֶם לְכַבּוֹדָם]. דְּאֵי לֹאוּ הֲכִי, הֲלֹא קִיָּמָא לָן בְּיוֹרָה דְעָה סִימֵן רְמוּ, דְּאִם נִזְדַּמְּן לְפָנֵינוּ מִצְוָה כְּשֶׁהוּא עוֹסֵק בְּתַלְמוּד תוֹרָה, וְתוֹכֵל הַמִּצְוָה לְהַעֲשׂוֹת עַל יְדֵי אַחֲרִים, אֵין מִבְטֵלִין מִתַּלְמוּד תוֹרָה. וּבְיָדָיו דְּאִפְלוּ כְּשֶׁעֲדִין לֹא הִתְחִיל לְלַמֵּד, גַּם כִּן דִּינָא הֲכִי, דְּאֵין מִבְטֵלִין מִתַּלְמוּד תוֹרָה, דְּהָא יְדוּעַ דְּתַלְמוּד תוֹרָה כְּנִגְדַּת כְּלָם (פֶּאֱה א, א). וְכֵן כְּתַב בְּשׁוֹ"ת 'צִיץ אֱלִיעֶזֶר', שְׂמַתָּר לְעֵבֶר לְפָנֵי הַמִּתְפַּלֵּל כְּדִי שְׁלֹא לְהַפְסִיד זְמַן קְבִיעוֹת הַלְמוּד, כִּיּוֹן שְׁכָל רַגַע שֶׁהוּא מִתְאַחֵר מִתַּלְמוּד הוּא בְּגֵדֵר הַפְּסֵד שְׁאֵינוֹ חוֹזֵר.

וְאִפְלוּ בְּהַכְנָה שֶׁל שַׁבָּת, כְּתַב הַרְמִ"א (או"ח סי' רנא, סעיף ב): 'וַיֵּשׁ לְאָדָם לְמַעַט קֶצֶת בְּלְמוּדוֹ בְּעֶרְבַת שַׁבָּת, כְּדִי שְׂיִכִּין צְרִיכֵי שַׁבָּת, כְּתַב עַל זֶה בְּמִשְׁנֵה בְּרוּרָה: 'בְּסִפְרֵ סֵדֵר הַיּוֹם כְּתַב דְּאִם רְגִיל לְלַמֵּד דְּבָר שְׂיֵשׁ לֹו קֶצֶבָה, אוּ שְׁלוּמֵד עִם רַבִּים, אֵל יִבְטְלֵנוּ... וְאִם יֵשׁ לֹו מְשִׁרַת שְׂיִכִּין בְּשִׁבְלֵוֹ אֵין צְרִיךְ וְכָל שְׁכֵן אִם הֲכִין בְּיוֹם חֲמִישִׁי בְּיָדָיו יוֹכֵל לְלַמֵּד כְּדָרְכוֹ.

בְּסִפְרֵ 'עֲרוּף הַשְּׁלֶחָן' כְּתַב, כִּיּוֹן שְׁבִטוּל תוֹרָה הוּא אִסוּר מִדְּאוֹרְיָתָא, צְרִיךְ לְהִתְיַשֵּׁב מֵאֵד בְּזָה. וְלֹא לְהַקְלֵ רֵאשׁ כְּלָל, כְּמוֹ שְׁרוּאִים שְׂכַשְׁהוּא פּוֹעֵל אֲצֵל אֵיזָה בְּעַל מְלֹאכָה, הַפּוֹעֵל יוֹדֵעַ שְׁאֵינוֹ יְכוֹל לְצַאֵת אוּ לְהַפְנוֹת מִהַעֲסֵק, כִּיּוֹן שְׁבַעֵל הַבֵּית עוֹשֶׂה לֹו חֲשִׁבוֹן, וְאִם בְּעֵסֵק הַגְּשָׁמִי כִּי, בְּעֵסֵק הַתוֹרָה עַל אַחַת כְּפִמָּה וְכַפֵּה וְכַפֵּה שְׂצָרִיף לְעֲשׂוֹת חֲשִׁבוֹן עַל כָּל בְּטוּל.

תוֹרָה נִשְׁמָעִים בּוֹ בְּלִילָה, אִשׁ אוֹכְלָתוֹ. (סעיף כו) כָּל שְׂאִפְשֵׁר לֹו לְעַסֵק בְּתוֹרָה וְאֵינוֹ עוֹסֵק, אוּ שְׂקָרָא וְשָׁנָה וּפְרִשׁ לְהַבְלִי הָעוֹלָם וְהַנִּיחַ תַּלְמוּדוֹ וְזַנְחוּ, הָרִי זֶה בְּכָלֵל כִּי דְבַר ה' בְּזָה (בְּמִדְבָר טו, לא). וְאִסוּר לְדַבֵּר בְּשִׁיחַת חֲלִין (סעיף כז) כָּל הַמִּבְטֵל תוֹרָה מְעַשֵּׂר, סוּפוֹ לְבִטְלָה מְעַנִּי. וְכָל הַמְקַיֵּם אֶת הַתוֹרָה מְעַנִּי, סוּפוֹ לְקִיָּמָה מְעַשֵּׂר. [אֵלוֹ הַלְכוֹת פְּשוּטוֹת הַמְזַהֲרוֹת אוֹתָנוּ שְׁלֹא לְבִטֵּל אֶת הַזְמַן שְׂאִפְשֵׁר לְעַסֵק בּוֹ בְּתוֹרָה].

הַרְבֵּ הַקְּדוּשׁ, רַבְּנוּ, רַבִּי מְנַחֵם מְעַנְדֵּל מְקַאֲצָק זי"ע, פֶּרֶשׁ: 'כָּל הַמְקַיֵּם אֶת הַתוֹרָה מְעַנִּי - רָמְזוֹ לְמַצֵּב שְׂאָדָם אֵינוֹ מְרַגֵּישׁ טַעַם בְּלְמוּד, בְּחִינַת עֲנִי, קֶשֶׁה לֹו, אֵינוֹ מִתְחַבֵּר לְלְמוּד, וּבְכָל זֹאת מִתְאַמֵּץ לְלְמוּד, 'סוּפוֹ לְקִיָּמָה מְעַשֵּׂר' - יְזַכֵּה לְהִתְחַבֵּר וְלְהַדְבִּיק לְתוֹרָה הַקְּדוּשָׁה וְיִרְגִּישׁ טַעַמָּה הָעֶרֶב וְהַמְתוֹק, אֲכָל 'מִי שְׂמִבְטֵלָה מְעַשֵּׂר' - הֵינֵנוּ שְׂיֵשׁ לֹו אִפְשָׁרוֹת לְהִתְחַבֵּר כִּי מִבֵּין כו', חֲמוּר טְפִי, וְצָרִיף מְאֹד לְהַזְהֵר בְּזָה (הַגִּ"ר אֶהֱרֵן זְכַאִי שְׁלִיט"א בְּסִפְרוֹ 'לְמוּד תוֹרָה' בְּשֵׁם סִפְרֵ 'מִתְנַת אֲבוֹת').

דְּבָרֵי הַפּוֹסְקִים בְּזַהֲרוֹת מִבְטוּל תוֹרָה

מִלְבַּד כָּל עֲנִינֵי הַמוֹסְרִים, רֵאוּי לְעֵין בְּדְבָרֵי הַפּוֹסְקִים, מַה שְׂפִתְבוּ בְּזָה, כִּי הֲלֹא אָנוּ עוֹסְקִים כְּאֵן בְּעֲנִינֵים הַנוֹגְעִים לְדְאוֹרְיָתָא, כִּי הָרִי חִיּוֹב עֵסֵק הַתוֹרָה הוּא מִן הַתוֹרָה. וְכַשֵּׁם שְׂאָדָם שׁוֹאֵל וּמְבַרֵר אֶת כָּל פְּרִטֵי הַדֵּינִים בְּקִנְיָתוֹ אֶתְרוּג מְהֵדֵר, גַּם בְּשָׁנָה שְׂאֵין הִיא מִצְוֹת עֲשֵׂה מִן הַתוֹרָה, וּבְיָדָיו כְּשֶׁהַמְדַּבֵּר בְּהַלְכוֹת בְּטוּל תוֹרָה - זֶה חֲמוּר בְּיוֹתֵר. אֲמָנָם וְדְאֵי שְׂיֵשׁ עֲנֵן "בְּכָל דְּרָכֵיךְ דְּעָהוּ" (מְשַׁלֵּי ג, ו), לְשַׁמַּח וְלְהִיּוֹת דְּעָתוֹ מְעַרְבַת עִם הַבְּרִיּוֹת, אֲבָל פְּעַמִּים רַבּוֹת הוּא מוֹצֵא זְמַן פְּנוּי שֶׁהוּא יְכוֹל לְעַסֵק בְּתוֹרָה וְצָרִיף לְהַזְהֵר בְּזָה.

וּבְשׁוֹ"ת 'בְּאֵר מִשָּׁה' (ח"ג סי' קלט) מְזַהֵר אֶת עוֹרְכֵי הַחֶפְפָּה שְׁלֹא יִאֲחֲרוּ וְיִגְרְמוּ בְּזָה בְּטוּל תוֹרָה לְאַחֲרִים, וּמוֹכָא גַם בְּשׁוֹ"ת אַגְרוֹת מִשָּׁה (יו"ד ח"ג), וְכֵן בְּשׁוֹ"ת יִבִיעַ אוֹמֵר הַזְכִּיר

פְּרִשְׁת נח

ואיתא על זה בספר הקדוש 'בית ישראל' לאדמו"ר מגור זי"ע (שבועות תשי"ב): 'ואין התורה מתקיימת אלא על ידי יסורים מקדם, וכתוב אחר כך 'והר סיני עשן כלו' וכו', בראתי יצר הרע, ועל ידי הכפיה יכול לסתר את היצר הרע, כי בא בטענה שהוא מצנה ועומד. ובאמת עקר ההתחזקות למי שאין לו חשק, כי אחר כך 'טועמיה חיים וכו', ואינו צריך לכפיה, ורק מתחלה יש לעשות אף מתוך כפיה, ועקר קבלת השכר על מה שעושה מתוך כפיה - אף שאין לו חשק.'

כל רגע חשוב - איך נאבדו?

מִרְנן הַתַּפְּץ חיים זי"ע, פְּשֵׁהָהּ רוֹאֵה אֵת בְּנוֹ רַבִּי אֲרִיֶה לֵיבֵב מִקֵּף בְּחִבְרִים שְׁבָאוּ לְשׁוֹחֵחַ עֲמוֹ, הִיָּה מוֹכִיחוֹ מִבְּטוּל תּוֹרָה, הָאֵם רְאִיתָ אִיךָ נִרְאָה יוֹם הַשּׁוּק? הַכֵּל טְרוּדִים בְּמַסְחָרָם, חֲנִיּוֹת מְלֹאוֹת וְהוֹמוֹת בְּאֲנָשִׁים הַקּוֹנִים. אֵם בְּאוֹתָהּ שְׁעָה, יְבוֹא אֶל סוֹחֵר גְּדוֹל הַמֶּקֶף בְּלִקְוֹחוֹת - קְרוֹב מִשְׁפָּחָה שְׁשֵׁמַח מְאֹד בְּפִגְיֶשְׁתּוֹ מִחֲמַת שְׁלֹא רְאָהוּ כְּמָה שְׁנִים, הָאֵם הַמוֹכֵר יֵאָרִיךְ בְּדָבָרִים בְּשֵׁעָה שְׁהַקּוֹנִים עוֹמְדִים וּמְחַפְּסִים לוֹ? בּוֹדָאֵי יִתְנַצֵּל לְפָנָיו וַיֹּאמֶר: לֹא עֲכָשׁוּ! הֲלֹא הִנֵּךְ רוֹאֵה כְּמָה קוֹנִים מְקִיפִים אוֹתִי, עֲכָשׁוּ אִינִי יְכוֹל לְהֵאָרִיךְ בְּדָבָרִים, תְּבֹא כְּשֶׁאֲנִי סוֹגֵר, בְּעָרְבִי, כְּשֶׁהַשּׁוּק מִתְרוֹקֵן וְכוּ', וְאִזּוֹ יִקְבֵּל פָּנָיו בְּשֵׁמֶחָה וַיֵּאָרִיךְ עֲמוֹ בְּשִׂיחָה, וְהִנְמַשֵּׁל מוֹכֵן, שְׁכַף צְרִיף לְהִיּוֹת גַּם בְּעֶסֶק הַתּוֹרָה.

וְכַף כּוֹתֵב גַּם בְּעַל 'מִשְׁנַת יוֹסֵף' וְהוֹבָא בְּאַגְרַת לְאַבְרָהָם: 'יִתְבּוֹנֵן נָא, הֲיֵשׁ דְּבָר יוֹתֵר יָקָר מִחַיֵּי הָאָדָם, וְכָל אֲשֶׁר לְאִישׁ יִתֵּן בְּעַד נַפְשׁוֹ, עִם כָּל הַכֶּסֶף שְׁבַע עוֹלָם - אִי אֶפְשָׁר לְקַנּוֹת רְגַע אֶחָד מֵהַיּוֹם שְׁעֵבֵר, וְאֶפְלוּ הַעֲשִׂיר הַגְּדוֹל בְּיוֹתֵר שְׁבַע עוֹלָם שְׁיִכּוֹל בְּכֶסֶף לְקַנּוֹת חֲצִי עוֹלָם - לֹא יוֹכֵל לְקַנּוֹת אֵת הַרְגַע שֶׁל אֲתָמוֹל, וְאִיךָ יִתֵּן לוֹ לְלַכֵּת לְבִטְלָה, וְלִמָּה זֶה דוֹמָה? לְעוֹמֵד עַל שֵׁפֶת הַיָּם וְכִיסוֹ מְלֹא דִינָרֵי זָהָב, וּבְכָל רְגַע הוּא מוֹצִיא דִינָר מִכִּיסוֹ

וְיֵשׁ אוֹמְרִים, שְׂאָף כְּשֶׁעוֹסֵק בְּהַדוּר מְצַנֵּה בְּחִפּוּשׁ אַחַר אֲתֵרוּג מְהֵדָר וְלוֹלֵב וְכוּ', עֲלִיו לְבָדֵק אֵם אִינוּ מְבַטֵּל מִתּוֹרָתוֹ עַל יְדֵי זֶה, כִּי אִזּוֹ יֵצֵא שְׁכָרוֹ בְּהַפְסְדוֹ, וְכֹדָאֵי לְקַח לְמַצְנֵה בְּפִחוֹת הַדוּר, הַעֲקָר שְׁלֹא יְבַטֵּל מִן הַתּוֹרָה.

לכפות את עצמו גם בשאין חשק

עֶסֶק הַתּוֹרָה צְרִיף לְהִיּוֹת בְּכָל מַצְב - יֵשׁ חֲשֵׁק אִין חֲשֵׁק... צְרִיף לְהַשְׁתַּדֵּל בְּהַ בְּחִיּוֹק גְּדוֹל. וּמַעֲשֵׂה שְׁבָא אֶחָד לְפָנֵי הַרְבֵּה הַקְּדוּשׁ הַשֵּׁפֶת אֲמַת' מַגּוּר זי"ע, וּבְנוֹ עֲמוֹ, וְטַעֲנַתוֹ בְּפִיו, כִּי בְנוֹ זֶה, אִין לוֹ חֲשֵׁק לְלַמּוֹד הַתּוֹרָה. שְׁאֵלוֹ הַרְבִּי: "בֵּן כְּמָה הוּא?" עָנָהוּ הָאִישׁ: "הוּא כְּבָר בֵּן מְצוּוֹת... עָנָה וְאָמַר הַרְבִּי: אֵם כֵּן, הוּא כְּבָר מְחִיב לְלַמּוֹד, אִין כְּבָר שׁוֹם שְׁאֵלָה. וּמִסְפָּר, כִּי פַעַם בָּא תְלִמִיד חָכֵם לְמֶרֶן הַסְּטִיפְלָר וְכָר צְדִיק וְקְדוּשׁ לְבָרְכָה, וְהִתְאַוְּנָן בְּפָנָיו, שְׁלַפְעָמִים אִין לוֹ חֲשֵׁק לְלַמּוֹד, אָמַר לוֹ מֶרֶן וְצַל הָאֵם - אַתֶּם חוֹשְׁבִים שְׁלִי כֵּן יֵשׁ תְּמִיד חֲשֵׁק לְלַמּוֹד? גַּם לִי אִין חֲשֵׁק לְלַמּוֹד! אֵלֹא מֵאִי, אֲנִי יוֹדֵעַ שְׁמִכְרָחִים לְלַמּוֹד, כְּמוֹ שְׁמִכְרָחִים לְאָכֵל מְצָה בְּלִיל פֶּסַח בְּלִי שׁוֹם תְּרוּץ שֶׁל יֵשׁ חֲשֵׁק אוֹ אִין חֲשֵׁק, צְרִיף לְאָכֵל מְצָה! כֵּף גַּם לְגַבִּי לְמוֹד הַתּוֹרָה. הַסְּטִיפְלָר הִיָּה מְדַגֵּישׁ - בְּלִי תּוֹרָה, הָאָדָם אִינוּ נִקְרָא אָדָם כָּלֵל... וְאָמַר כְּמָה פְּעָמִים שְׂאָף שְׁקָשָׁה לוֹ לְלַמּוֹד, כְּשֶׁהִיָּה חֲלָשׁ וְכִדּוּמָה - אֲבָל חֲיָבִים לְלַמּוֹד, וְכַף הִיָּה לְמוֹד בְּשִׁקְיָה בְּתַקְוָה חֲלָשָׁתוֹ. וְכֵן אִיתָא בְּסִפְרֵי הַקְּדוּשׁ 'בֵּן פּוֹרְתַת יוֹסֵף' (פְּרִשְׁת וַיֵּשֶׁב דָּף סו טוּר ד'): 'שְׁמַעְתִּי מִפִּי מוֹרֵי (מֶרֶן הַבַּעַל שֵׁם טוֹב זי"ע) לְכַף כְּפָה הַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא עַל יִשְׂרָאֵל הַר כְּגִיגִית, לְלַמּוֹד, שְׁגַם שְׂאִינוּ חוֹשֵׁק לְתוֹרָה וְעִבּוּדַת ה', מִכָּל מְקוֹם אִינוּ בֵּן חוֹרִין לְבִטֵּל, רַק יַעֲשֵׂה בְּעַל כְּרַחוּ, וַיִּדְמָה כְּמִי שְׁכּוֹפִין אוֹתוֹ לְעֵשׂוֹת בְּעַל כְּרַחוּ, וְהוּא דָּרַךְ טוֹב לְאִישׁ הַיִּשְׂרָאֵלִי לִימֵי הַקְּטָנוֹת - שְׁלֹא יְבַטֵּל הַתְּמִיד מִעֶסֶק לְמוֹדוֹ וְעִבּוּדַת ה', גַּם כְּשֶׁאִינוּ חוֹשֵׁק, דְּמַכָּל מְקוֹם עֲשֵׂה מַעֲשֵׂה, שְׁהַדְּבוּר נִקְרָא מַעֲשֵׂה, וְלְכַף גַּם שְׁהִיָּה בְּלִי כּוֹנֵה יֵצֵא; עַד כָּאֵן לְשׁוֹנוֹ.

פְּרִשְׁת נח

מצוה גדולה מלישב בביתו ולעסוק בתורה ולידע הדינים שצוה אותנו הקדוש ברוך הוא לכל פְּרִיטָה, ולמדתי אצל מורי ורבי הגאון הצדיק מהר"ם שיק, כשבאתי להנשא באתי להפריד ממנו ולטל את ברכתו, אמר לי: "אם יושבים ולומדים - לעולם אין מתחרטים". ומאז הייתי נזכר פעמים רבות בדבריו הקדושים, וראיתי מנסיון כי הם אמתיים ונכונים, כי כמעט בכל השמחות והסעודות יש הוללות, על כל פנים, תלמיד חכם היכול לברר הלכה, פשוט כביעתא בכותחא, שטוב יותר לישב בביתו ולברר הלכה שגדול יותר מכל השמחות שבזמן הזה, חוץ ממקום נחון מאד. עד כאן.

וכן שמענו מחכם יעקב יוסף, ה' יאריף ימיו ושנותיו, שכל מי שאינו בקי בארבעת חלקי שלחן ערוך אין לו מה ללכת לשמחות, אבל כאמור, צריך לשקל כל מקרה לגופו, אם יש בו איזו תועלת לעמת ההפסד של בטול תורה.

הגאון הצדיק רבי אהרן קוטלר זי"ע אמר פעם בשיחה, שאפלו אם מישהו היה הולך לכל החתנות מששת ימי בראשית עד סוף כל הדורות, והיה משמח את החתן בכל אלו החתנות - כל זה אינו שווה לעמת מלה אחת של תורה, ואם כן, כשמתבוננים בזה, ובפרט שאלו הם דברי חז"ל מפרשים בתלמוד ירושלמי (פאה פ"א ה"א): 'כל מצוותיה של תורה אינן שוין לדבר אחד מן התורה' - צריך לשקל כל דבר.

מוכא בהקדמת ספר לב אליהו מהגאון הצדיק, רבי אליהו לופיאן זצ"ל, שפעם כשרצה חתן שיתלוה אליו בחור מהישיבה ביום חפתו כשומר, והגיד זאת לרבי אליהו, הרעים עליו בקולו: מי התיר לך לקחת את הבחור הזה ולבטלו יום שלם מתורה? האם הנך חושב שאין למזיקים התענגנות אחרת אלא בך? וכך הבין שר' אליהו לא מתיר לו, ויצא ללא שומר... וכמוכן, שפמה שנחון

ומשליכו לים, והריהו כשוטה, שאמרו (חגיגה ד ע"א) איזהו שוטה זהו המאבד כל מה שנותרים לו, ומה שונה זה שזורק רגעים מרגעי חיי, ממי שזורק כל ממונו לים'.

צריך לחיות עם חשבון! מספר על החפץ חיים שפעם בקר בעיר לודז', פנו אליו ראשי ישיבת תורת חסד, שיסור לישיבה ויבחנו את התלמידים, ונכחותו של גדול ישראל תשפיע עליהם לטובה, כשפשטה השמועה שהחפץ חיים בא, נהרו רבים לראות את החפץ חיים. משראה שפך הם פני הדברים, אמר: בנהג שבעולם בעל חנות קטנה שמרויח ביום אחד כמה רבלים, אם יסגר את חנותו לכמה שעות - ההפסד שלו אינו כה גדול, כי מה כבר הרוח שלו? אבל בעל חנות סיטונאית המרויח ביום מאות ואלפי רבלים, אם הוא סגר את החנות - הרי שההפסד שלו פי כמה וכמה, ובעל מפעל גדול שהרוח היומי עומד על עשרות אלפים וכו', הרי שההפסד הוא גדול עד למאד, כן אתם, בני התורה, כל דף גמרא שאתם לומדים - הערך שלו לא יסלא בפז, לאין שעור וערך! ואתם סגרתם את הגמרא ובאתם לראות יהודי זקן... העשיתם חשבון? לכו בני לתלמודכם, וה' יצליח את דרככם, וכך פטרם לשלום והחזירם לתלמודם.

חתנות על חשבון בטול תורה

כתב בספר שאלות ותשובות מהרש"ג [מהגאון הצדיק רבי שמעון גרינפלד זי"ע] (סימן קכה): מה ששען מעלת כבודו מצוה רבה לילך לסעודת מצוה, לדעתי לא נאמר אלא במקום שאם הוא לא ילך לא יהיה שם מגן, אבל באפן אחר, לדעתי, אין לך מצוה גדולה מלישב בביתו ולעסוק בתורה, ובפרט כשיש לו שעור קבוע. וכמוכן שאין הדברים שוים לכל אדם, לפעמים יש בזה ענגן של השכנת שלום או גמילות חסד וקדוש השם - כל מקרה לגופו, אבל מה שאנו למדים מדברי המהרש"ג זו אמת לאמתה, אשר אין לך

פְּרִשְׁת נח

עָרַךְ חֲבוּר מְקִיף עַל אֹר הָאֱלֹקָטְרִין, אֵף עַל פִּי כֵן כִּפָּה אֶת יָצְרו שְׁלֵא לְצֵאת הַחוּצָה, וּבְחַר בְּשִׁבְת בְּבֵית ה', לְחֻזוֹת בְּנֵעַם ה' וּלְבַקֵּר בְּהִיכָלוֹ. וּמִסְפָּרִים חֲבָרְיוֹ, שֶׁהִיחִיד שְׁלֵא נָטַל חֶלֶק בְּכֹוֹחִים שֶׁדָּנּוּ בָּהֶם הַחֲבָרִים - הִיָּה ר' שְׁלֵמָה זְלַמָּן, שֶׁתָּמִיד הִיָּה יוֹשֵׁב וְעוֹסֵק בַּתּוֹרָה, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (תהלים א, ד): "כִּי אִם בַּתּוֹרַת ה' חִפְצוֹ".

מוֹסֵר נוֹרָא לְהִזְהֵר מִבְּטוּל תּוֹרָה

כְּתַב הַשֵּׁל"ה הַקְּדוֹשׁ בְּמִסְכַּת שְׁבוּעוֹת (פָּרָק דָּרָךְ חֲיִים תּוֹכַחַת מוֹסֵר, ד): 'וּמִזֶּה יִתְעוֹרֵר הָאָדָם, אִיךָ יַעֲלֶה עַל מַחְשַׁבְתּוֹ לְבַטֵּל מִלְמוּדוֹ, לְדַבֵּר דְּבָרִים בְּטָלִים אוֹ לְהִיּוֹת יוֹשֵׁב בְּטָל? הֲלֹא לְפַעֲמִים אֲסוּר לְבַטֵּל מִלְמוּדוֹ אֶפְלוּ בְּשִׁבִיל מִצְוָה! וְאִיךָ יִבְטֵל בְּשִׁבִיל בְּטָלָה?! אֲשֶׁרִי שׁוֹמֵעַ דְּבָרֵי אֱלֹהִים, וְיִתְמַלֵּא חֶלְחָלָה לְהִגּוֹת בַּתּוֹרַת ה' יוֹמָם וְלַיְלָה, וְאִזּוֹ טוֹב לוֹ סֵלָה'.

בְּנוֹשֵׂא שֵׁל קְרִיאַת עֲתוּנִים, אֶפְלוּ עֲתוּנִים חֲרָדִים, כְּכֹר כְּתָבוּ הַפּוֹסְקִים בְּזֶה, וְהִזְכִּיר זֹאת מוֹרְנוּ וְרַבְּנוּ בְּסִפֵּר 'יִלְקוּט יוֹסֵף' (בְּהַלְכוֹת שְׁבֵת), וְכוּתָב, שֶׁהִיכּוֹל לְהִמְנַע מִכָּף, וְלַעֲסֵק אֵף וְרַק בַּתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה - קְדוֹשׁ יֵאָמֵר לוֹ, וְכֹל הַהֲתַר הוּא רַק כְּדִי שְׁלֵא יִכְשַׁל בַּדְּבָרִים אַחֲרִים. וְכַתֵּב מֶרֶן הַחֲפֵץ חֲיִים זִי"ע בְּסִפְרוֹ הַקְּדוֹשׁ 'תּוֹרַת הַבַּיִת' (פָּרָק ד) אֶפְלוּ אֵין בְּעֵתוֹן תְּעַרְוּבוֹת מֵיְנוּת וְלִיֻּצְנוּת כָּלֵל, רַק דְּבָרִים בְּעֵלְמָא, מֵה נִשְׁמַע בְּצַרְפַּת וְאִינְגְּלָאנְד (אֲנְגְּלִיָּה) וְכַדוּמָה, גַּם כֵּן הַנּוֹתָן נִפְשׁוֹ לְזֶה, וּמִבְּטֵל עַל יְדֵי זֶה מַדְבָּרֵי תּוֹרָה, הוּא בְּכֹלֵל הַמַּחְלִיף אֲבָנִים טוֹבוֹת שֵׁל כְּמָה אֶלְפִים רַבָּל כְּסָף עַל שְׁטָרוֹת, וְנוֹדַע לוֹ שֶׁהֵם שְׁטָרוֹת מְזִיפִים.

פַּעַם הַגִּיעָה קְבוּצַת אַבְרָכִים לְמֶרֶן הַסְּטִיפֶלֶר זְכֹר צְדִיק וְקְדוֹשׁ לְבָרְכָה, בְּנִדוּן תְּלִמִיד חֶכֶם שֶׁעָשָׂה לִילוּתָיו כְּיָמִים בְּשִׁקִּידָה עַל תְּלִמּוּדוֹ, וְלֹא בְטָל מִזְמָנוֹ כָּלֵל, שֶׁנִּפְטָר לְבֵית עוֹלָמוֹ, וְשָׁאֲלוּ הָאֵם יְכוֹלִים לְכַתֵּב עַל מִצְבּוֹת: "לֹא פְסִיק פְּמִיָּה מִגְרָסָא". שְׁאֵלָם מֶרֶן זִי"ע, הָאֵם נִהְיָ הַנִּפְטָר לְקִרָא עֲתוֹן חֲרָדִי? וְעָנּוּ, כֵּן, הִיָּה

שׁוֹמֵר, אֲבָל אֵין הֲתַר לְבַטֵּל מִתּוֹרָה בְּשׁוּם פְּנִים וְאֶפְן.

פַּעַם חֲזַר בְּשַׁעַה מְאַחֲרַת מַחְתָּנָה, נִכְדָּו שֵׁל גְּאוֹן יִשְׂרָאֵל, רַבִּי יְחִזְקֵאל אַבְרָמְסְקִי זצ"ל, הִתְרַעַם עָלָיו סָבוּ, בְּאָמְרוֹ: כֶּף חוֹשְׁבִים לְצַמַּח תְּלִמִּידֵי חֲכָמִים? אִיךָ יֵשׁ לָכֶם לֵב לְבִלּוֹת שְׁלֵשׁ שָׁעוֹת בַּחְתָּנָה? אֲנִי בְּבַחְרוּתִי הִשְׁתַּתְּפֵתִי רַק בְּשִׁתֵּי חֲתָנוּת - שֵׁל אַחֲוִתִי וְשִׁלִּי - וְאֵף שְׁאִינָה הוֹרָאָה לְרַבִּים, אֲבָל אֵלוּ דְּבָרִים שֶׁעָלִינוּ לְדַעַת מֵהֶם. וְאָמַר, שְׁלֵאֲחַר אֲרִיכוֹת יָמִים וְשָׁנִים, כְּשֶׁאָדָם מְתִיצֵב לְפָנֵי בֵּית דִּין שֵׁל מַעֲלָה, יִתֵּן בְּעַקֵּר אֶת הַדִּין עַל מֵה שֶׁהִיָּה מְסַגֵּל לְצַמַּח מִמֶּנּוּ לְפִי הַכְּשָׁרוֹנוֹת וְהוּא לֹא הוֹצִיאֵם מִהַכַּח אֶל הַפַּעַל, כִּי לְכֹל אָדָם יֵשׁ כְּשָׁרוֹנוֹת מִיְחָדִים וְעָלָיו לְנַצֵּלָם. פַּעַם נִכְנַס הַגְּאוֹן רַבִּי יְחִזְקֵאל אַבְרָמְסְקִי זצ"ל, לִישִׁיבָה, וְרָאָה שֶׁהִיא רִיקָה... כָּל הַבַּחְרוּרִים נָסְעוּ לְשִׁמְחַת נִשׁוּאֵי חֲבָרָם, חוּץ מֵאֶחָד שֶׁיִּשְׁבַּח וְלָמַד, וּפְנָה אֵלָיו הַגְּאוֹן וְאָמַר לוֹ: דַּע לָךְ, שֶׁקִּימַתְּ בְּזֶה אֶחָד מֵהַמַּ"ח קִנְיָנִים שֶׁהַתּוֹרָה נִקְנִית עַל יָדָם, כְּמַעוּט דְּרָךְ אֶרֶץ, וּבְזָכוֹת זֶה תִּזְכֶּה לְקִנּוֹת כְּקִנְיָן שְׁלָם אֶת הַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה.

מִסְפָּר עַל הַגְּאוֹן רַבִּי שְׁלֵמָה זְלַמָּן אוֹיְעַרְבֵיךָ זצ"ל, שֶׁנִּשְׁאָל פַּעַם עַל יְדֵי תְּלִמִיד, אִיךָ רַבְּנוּ יְכוֹל לְשַׁמַּח חֲתָן בְּעֵצָם נוֹכַחוֹתוֹ לְזָמֵן קֶצֶר שֵׁל רַבַּע שָׁעָה וְכוּ', וְהַחֲתָן שִׁמַּח מְאֹד מֵהוֹפְעָתוֹ, וְאֵלוּ אֲנִי יְכוֹל לְשַׁהוֹת בַּחְתָּנָה בְּמִשְׁךָ כְּמָה שָׁעוֹת, כְּלִי הָאִי וְאוֹלֵי אֲזָכָה לְשַׁמַּח אֶת הַחֲתָן, וְעָנָהוּ הַגְּאוֹן זצ"ל, אֲגִלָּה לָךְ סוּד, כִּינּוֹן שֶׁכְּשֶׁהִיִּיתִי בְּגִילְךָ מַעֲטָתִי מְאֹד לְהִיּוֹת נוֹכַח בַּחְתָּנוֹת, לְכֵן כַּעַת דִּי לִי בְּזָמֵן מַעֲט, כְּדִי לְשַׁמַּח חֲתָנִים. כִּי מִי שֶׁשׁוֹקֵד הַרְבֵּה עַל תְּלִמּוּדוֹ, זוֹכֵה אֲשֶׁר שְׁמַחִים בּוֹ הַרְבֵּה.

וּפַעַם סִפֵּר לְנִכְדָּיו, כִּי כְּשֶׁהִגִּיעַ הָאוֹטוֹבוּס הָרֵאשׁוֹן לִירוּשָׁלַיִם, בְּרַחוּב יָפוֹ, לֹא הִרְחַק מִישִׁיבַת עֵץ חֲיִים, וְיִצְאוּ כָּל בְּנֵי הַתְּשַׁחְוֹרַת לְחֻזוֹת בְּפִלֵּא הַגְּדוֹל, אוֹלָם רַבִּי שְׁלֵמָה זְלַמָּן, לְמִרוֹת שֶׁטְּבָעוּ הוּא לְהִיּוֹת חוֹקֵר וְדוֹרֵשׁ כָּל דְּבַר, נְכֵמוֹ שְׁרוּאִים, שֶׁכְּבָר בְּגִיל שְׁבָע עֶשְׂרֵה

פְּרִשְׁת נח

שְׁבַנֵי הָעִיר עוֹבְרִים וְשׁוֹבִין, שְׁמָא כְּשֶׁהֵן עוֹבְרִין וְשׁוֹבִין יִבְטְלוּךָ וְיַפְסִיקוּךָ מִמְשַׁנְתְּךָ. הַכֹּל בְּשִׁבְלֵי שְׁלֵא לְבוֹא לְיַדֵי בְטוּל תוֹרָה! וְאִיתָא נְמִי בְּסִפְר חֲסִידִים (סימן תתרג): 'אם תִּרְאֶה אָדָם שֶׁמְרַבֵּה דְבָרִים וְכוֹפֵל בְּדְבָרִים, אֵל יֵהָא לְךָ עֵסֶק עִמּוֹ, שֶׁהָרִי כֹל הַיּוֹם יִטְרִיחְךָ בְּדְבָרִים וְתִבְטַל מִדְבָרֵי תוֹרָה'. צְרִיךְ לוֹמַר לוֹ, אֲנִי עֹשֶׂה בְּאִמְצַע סוּגְיָא, וְתַפְטֵר אוֹתוֹ לְחַיִּים וְלִשְׁלוֹם.

מִן הַחֲזוֹן אִישׁ זִי"ע כּוֹתֵב בְּקֶבֶץ אַגְרוֹת (ח"ב מכתב ה'): 'מִן הָרְאוּי לְחַבֵּל תַּחְבוּלוֹת לְקַנּוֹת אֶת הַתְּמִדָּה הַלְמוּד וְלִהְתַּפְּלֵל עַל זֶה תְּמִיד, כְּדֵי שְׁלֵא יִבּוֹא לְיַדֵי בְטוּל תוֹרָה. וְכִבְר הַזְכָּרְנוּ (בְּשִׁיחָה לְפִרְשֵׁת בְּרֵאשִׁית) אֶת דְּבָרֵי מְרַנָּא הַגְּרָ"א זִי"ע, בְּכַתֵּר רֵאשׁ (אוֹת ע"א), דְּבָר בְּדוּק מְנַסֶּה: כְּשִׁישְׁכִים אָדָם בְּבִקְרָה וְיִקְבַּל עָלָיו עַל תוֹרָה בְּאִמְתָּה וּבְלֵב תְּמִים, שֶׁהַכּוֹנֵה שֶׁיִּגְמֹר בְּלִבּוֹ שְׁלֵא יִשְׁמַע לְשׁוֹם דְּבָר, וְלֹא יִבְטְלוּ שׁוֹם טְרַדָּא אֲזוּ יְסוּרוּ מִמֶּנּוּ כֹּל הַבְּטוּלִים, וְכּוֹדָאֵי יִצְלִיחַ בְּאוֹתוֹ יוֹם בַּתוֹרָה.

כְּתֵב מִן הַחֲפֵץ חַיִּים זִי"ע, בְּסִפְרוֹ 'תוֹרַת הַבֵּית' (פֶּרֶק ה'): וְאִף בְּעִנְיַן פְּקוּחַ נְפִשׁוֹת, אִם נִזְדַּמְּן לְאַחַד לְהַצִּיל נְפִשׁוֹת, וְלִהְשֵׁנִי לֹא נִזְדַּמְּן זֶה, וְרַק עֵסֶק לוֹ בַּתוֹרָה. וְיִשְׁאַלוּ אוֹתְנוּ מִי הַצִּיל יוֹתֵר? לְכַאוֹרָה, הֵיוּ הַכֹּל מְשִׁיבִין, כִּי הַמַּצִּיל נְפִשׁוֹת הַגְּדִיל לְעִשׂוֹת, אֲבָל חַז"ל גָּלוּ לָנוּ (מַגֵּלָה טז), שֶׁאִף שֶׁגְּדוּל מַצְוֹתָה שֶׁל פְּקוּחַ נְפִשׁ מְאֹד, אֲבָל זֶה שְׁלֵא נִזְדַּמְּנָה לוֹ מַצְוֵה זוֹ רַק עֵסֶק בַּתוֹרָה בְּאוֹתוֹ הַזְּמַן, אֵינּוּ פְחוֹת מִמֶּנּוּ, וְאִדְרַבָּה! הוּא הַגְּדִיל לְעִשׂוֹת, שֶׁגְּדוּל תְּלִמּוּד תוֹרָה מִהַצִּלְתָּ נְפִשׁוֹת. וְרֵאשׁ נָא אַחֵי, דְּלִפִּי זֶה, עַל כֹּל שְׁעָה וְשְׁעָה שֶׁהִיָּה בִּיכְלִתְךָ לְעֵסֶק בַּתוֹרָה וְלֹא עֵסֶקְתָּ, הָרִי הוּא כְּאֵלוֹ בְּאוֹ לְפָנֶיךָ לְהַצִּיל נְפִשׁוֹת וְלֹא הַצִּלְתָּ. וְאִף שֶׁאֲנַחְנוּ בְּעִינֵינוּ הַסְתוּמוֹת לֹא יִדְעֵנוּ זֹאת, אֲבָל חַז"ל גָּלוּ לָנוּ הָרִזוּ הִזָּה, עַד כְּפֹה גְּדוּל עֶרְךָ הַלּוּמֵד תוֹרָה, שֶׁאֵין דְּבָר בְּעוֹלָם שֶׁקּוֹל אֵלָיָהּ.

הַגְּאוֹן הַקְּדוֹשׁ מוֹלִינָא זִי"ע, אָמַר, כֹּל הַחֲכָמוֹת כְּלוּלוֹת בַּתוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה, וְיִדְעֵתָן

נוֹהֵג לְקַרְא. נַעֲנֶה מִן וְאָמַר, אִם כֵּן, לֹא נִתֵּן לְעֵטֶר אוֹתוֹ בְּתֵאָר שְׁפָנָה.

הַגְּאוֹן הַצְּדִיק רַבִּי רְאוּבֵן יוֹסֵף גְּרִשׁוֹנוּבִיץ וְצ"ל, נִתְקַל בְּעֵתוֹן חֲרָדֵי הַמַּחְלֵק חֲנָם שֶׁהִשְׁלַךְ לְחַצְרוֹ בְּכָל פַּעַם, וְלֹא הִגִּיב. פַּעַם הַבְּחִין בְּנִכְדוֹ שֶׁהָרִים אֶת הַעֵתוֹן וְהַחֵל קוֹרָא בוֹ, פָּנָה אֵלָיו וְאָמַר: הָרַבִּי נִרְ' בְּרוּךְ בְּעַר לִיבּוּבִיץ, רֵאשׁ יִשְׁיבַת קְמִינִץ וּבַעַל הַבְּרַכַּת שְׁמוּאֵל, זְכַר צְדִיק וְקְדוֹשׁ לְבָרְכָהּ] אָמַר, כִּי מִי שֶׁקּוֹרָא עֵתוֹן לֹא יִגְדַּל תְּלָמִיד חֲכָם. וּמִיָּד הוֹדִיעַ לְשׁוֹלְחִים שֶׁיִּחַדְלוּ מִלְשַׁלַּח, כְּדֵי לֹא לְהַכְשִׁיל אֶת בְּנֵי הַמְשַׁפָּחָה בְּבְטוּל תוֹרָה.

סִפְר הַגְּאוֹן הַגְּדוֹל רַבִּי מֵאִיר מֵאֲזוּז שְׁלִיט"א, עַל גְּאוֹן עֲזָנוּ, מוֹפֵת הַדּוֹר, מִן הָרַב עוֹבְדֵיָה יוֹסֵף שְׁלִיט"א, שֶׁגַּם כְּשֶׁעָבְרוּ מִלְחָמוֹת גְּדוּלוֹת עַל עַם יִשְׂרָאֵל, הוּא לֹא הִתְעַדְכֵן כְּלָל לֹא יָדַע כְּלוֹם בְּנַעֲשֵׂה, לֹא קָרָא שׁוֹם עֵתוֹן, לְמִרוֹת שְׁכָלֶם סְבִיבוּ הָיוּ שְׁקוּעִים בְּדְבָרִים הַלְלוּ.

פַּחַד רְבוּתֵינוּ מִבְטוּל תוֹרָה

רְאוּנוּ שֶׁרְבוּתֵנוּ עָשׂוּ כֹּל מִינֵי תַחְבוּלוֹת וְטַעֲדָקִי, כְּדֵי שְׁלֵא לְבוֹא לְיַדֵי בְטוּל תוֹרָה. הַגְּמָרָא מְסַפֶּרֶת (בְּבֵא מִצִּיעָא פה ע"א): רַבִּי זִירָא כִּי סָלִיק לְאַרְעָא דְיִשְׂרָאֵל יְתִיב מֵאָה תַעֲנִיתָא דְלִשְׁתַּכַּח גְּמָרָא בְּבִלְאָה מִנִּיהַ כִּי הִיכִי דְלָא נִטְרַדִיָּה, יְתִיב מֵאָה אַחֲרֵינִיתָא דְלָא לְשַׁכַּב רַבִּי אֶלְעָזָר בְּשִׁנְיָה וְנִפְלִין עֲלוּיָה מְלִי דְצַבּוּרָא [כְּשֶׁעָלָה רַבִּי זִירָא לְאַרְץ יִשְׂרָאֵל, הִתְעַנָּה מֵאָה תַעֲנִיּוֹת שֶׁיִּשְׁתַּכַּח מִמֶּנּוּ תְלִמּוּד בְּבִלִי כְּדֵי שְׁלֵא יִטְרַדִיָּנוּ. יִשַׁב עוֹד מֵאָה תַעֲנִיּוֹת אַחֲרוֹת שְׁלֵא יָמוֹת רַבִּי אֶלְעָזָר בְּשִׁנּוּתֵיו, וְיִפְלוּ עָלָיו עֲנִינֵי הַצַּבּוּר]. כְּלוֹמַר, רַבִּי זִירָא רָצָה שֶׁיִּחָיו כֹּל הַרְבֵּנִים לְנִצַּח נְצִחִים, רַק כְּדֵי שֶׁיִּזְכֶּה לְשַׁבַּת וְלִלְמַד.

מוֹבָא בְּגְמָרָא (פְּסָחִים קִיב ע"א) צָנָה רַבִּי עֲקִיבָא אֶת רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בְּנוֹ: בְּנִי! אֵל תִּשָּׁב בְּגִבְהָה שֶׁל עִיר וְתִשְׁנֶה. וּמְפָרֵשׁ רַש"י: מְקוֹם

פְּרִשְׁת נח

מגיע לאיזו עיר הנה נהג לסור למעונו של המרא דאתרא, ונמק, שהוא מעדיף להיות המבקר ולא להמתין שיבואו אליו, ואמר, שפשאני בא למישהו אני הבעלים של הזמן, לא פן אם באים אלי - אצטרף יותר להתעכב.

איתא באור החיים הקדוש (ויקרא כו, ג): "אם בחקתי שהיא עסק התורה, צריכים שתלכו ממקומכם אחריה, גם כדי שתהיו פנויים אין נכון ללמד והוא בביתו, פי יטרידוהו בצרכי הבית, לכן יעזב איש את אביו ואת אמו, ויסע ממקומו ללכת אחריה"; כלומר, צריך לברח ממקום שיהיה לו בו בטול תורה.

כתב גאון עזנו רבי חיים פאלאג'י ז"ע, רבה של אומיר, בספרו 'צנאה מחיים' (אות יב): "ברב הימים כשבאים לפני איש או אשה, מאריכים בדבורים להפיג צערם, יודע ה' עד כמה צער ועצבון אני סובל על שמבטלין אותן השעות מלמוד, ואם אדחה אותם - מתירא אנכי משום הלבנת פנים, ושאיני משתתף בצערם, וקניא לן דרוך ארץ קדמה לתורה. מאותה סבה הנה משתדל רבי חיים למצא אכסניה לאורחים שבאו אליו במקומות אחרים, פי אם יארחו על שלחנו הנה צריך להאריך בשלחנו עם האורח בשיחה וכו' כפי רצונו, פי לא נאה להשאירו בקרן זווית ואם יתחיל לדבר אתם בלמוד אזי יצטערו ויתבישו כשלא יבינו".

והעידו על רבי חיים פאלאג'י שהיתה פתו מצוינה לאורחים, והנה עורף משתה לשלוחי ארץ ישראל, והנה שמח מאד כשהנה בא עני לאכל על שלחנו, אבל הנה עושה חשבון מה שאפשר!

איתא בתנא דבי אליהו רבה (פרק ג): "ברוך המקום שבחר בתורה ובגמרא, ובחכמים ובתלמידיהם ובתלמידי תלמידיהם ובבניהם ובבני בניהם עד סוף כל הדורות וכו' שהם יושבין בבתי כנסיות ובבתי מדרשות ובכל מקום פנוי, וקורין לשם שמים ויראה בלבכם".

כלן לתכליתה, שאדם יהיה יודע הכל, חכמת הנתוח והרפואה, אבל למעשה אמר לבנו שרצה ללמד מרופאי הזמן, ואמר לו אביו אל תלמד, כדי שלא יצטרף לבטל מתורתו כדי להציל נפשות, נכון, לדעת את הרפואה זה מועיל לתורה, אבל בפעל לדעת את כל מיני הסמים והרפואות - אל תתעסק עם זה, שלא תצטרף להתבטל מן התורה, חלילה.

לברח מבטול תורה

בספר 'דרךיו, נמוקיו ושיחותיו של החפץ חיים' מובא מעשה, שבאו זוג חשוכי בנימין אל החפץ חיים שיברכם להפקד בזרע של קנימא, והחפץ חיים שאלם: האם תספיקו להקדיש את הילד שיולד לתורה? מיד קפצו ואמרו: הן, ודאי, שישב וילמד ויהיה קדוש קדשים, ובלבד שנפקד. החפץ חיים אמר להם שיתישבו בדעתם והם עמדו בכף והבטיחו, ואמנם נפקדו. ואחר כך באו אליו להודות לו שנפקדו מברכתו כעבר עשר שנים מנשואיהם, ובקש מהם החפץ חיים, במטותא ממכם הסו ואל תספרו לאף אחד, פי אם זה יתפרסם, יבואו כל העולם להתברך, ואני אצטרף לברח מן העיר, פי יטרידוני מעמל התורה הקדושה. ובאמת הם שמרו על הדבר ולא פרסמו.

ועם כל זה, שהחפץ חיים לא רצה שידעו עליו, מספר בנו רבי אריה לייב: אבי הנה אומר, שהדבר היקר ביותר בחיי האדם זהו הזמן, אי אפשר לקנותו בעד כל הון שבעולם, ואין לתאר את הערך אפלו של רגעים בודדים בחיי האדם, אבל בכל זאת, מצד אהבת ישראל הוא הקדיש זמן רב בכל יום להתראות עם ההמון אנשים, שנהרו אליו מארבע פנות העולם לבקש את ברכתו ולשמע את עצתו בענינים שונים, אבל מפל מקום, במקום שהיה אפשר להמלט - הנה נמלט.

מספר על כבוד קדשת האדמו"ר בעל האמרי אמת מגור ז"ע, שהיתה דרכו שפשהיה

תורה לשעת מיתה וקבורה

איתא בזהר חֲדָשׁ (רות): 'אֲשֶׁרִי מִי שֶׁתְּלַמּוּדוֹ מִתְקַיֵּם בְּיָדוֹ בְּזֶמֶן שֶׁהוֹלֵךְ אָדָם לְבֵית עוֹלָמוֹ. שְׁאֵפְלוֹ בִּקְבֹר בְּקִבְרֵי שְׁפֹתוֹתֵינוּ רוֹחֲשׁוֹת, וְהֵם שׁוֹשְׁנֵינוּ, אֵל תִּקְרִי שׁוֹשְׁנִים, אֲלֵא שְׁשׁוֹנִים. מִפְּנֵי שֶׁתּוֹרַתְכֶם מְגַנָּה עֲלֵיכֶם. הֲדָא הוּא דְכָתִיב: בְּשִׁכְבְּךָ תִּשְׁמַר עֲלֶיךָ. אֵיזָה דְבַר מִפְּלִיא הוּא זֶה! וְכָתִב כְּבוֹד קִדְשָׁת מְרַן הָאֲדָמוֹר בְּעַל הַשְּׁפַע חַיִּים מְצַאנָּה קְלוּיָעֵנְבוֹרְג זי"ע: 'הִנֵּה יְדוּעַ מִסְפָּרֵי מוֹסֵר, שִׁילְמַד כָּל אֶחָד לְעֲצָמוֹ מִסְכַּת עוֹלָם הֵבֵא, שְׁלֹאֲחֵר אַרְיִכוֹת יָמִים וְשָׁנִים שֶׁל אָדָם מִיִּשְׂרָאֵל, כְּשִׁיגִיעַ זְמַנּוֹ לְהִסְתַּלַּק מִן הָעוֹלָם, אֲזִי עַל פִּי רַב נִמְשָׁךְ כַּמָּה וְכַמָּה שְׁעוֹת עַד עַת הַקְּבוּרָה, וּבְעַת הַזֹּאת שֶׁהוּא מְטַל עַל הָאָרֶץ וְנֵרוֹת דּוֹלְקִים סְבִיבוֹ, אֵינן מִן הַרְאוּי שִׁיְהִיָּה שׁוֹכֵב וְדוֹמֵם וּבְטֵל, וְמִי שֶׁהוּא בַר אֲוִרָן יְכוֹל לְהֶאֱרִיךְ בְּלַמּוּדוֹ וְלַחְזוֹר עַל מִשְׁנָתוֹ, אֲבָל עִם הָאָרֶץ שְׁלֵא לְמַד כְּלוּם, מְטַל בְּבִזְיוֹן וְאֵינּוֹ יְכוֹל לְעֵסֵק בְּמֵאוּמָה, הַעֲצָה לָזֶה - שִׁילְמַד כָּל אֶחָד מִסְכַּת אַחַת לְכָל הַפְּחוֹת, שְׁאוֹתָהּ יַדַּע עַל בּוֹרְקָה וְתִהְיֶה שְׁגוּרָה בְּפִיו, וְיַחְזוֹר עֲלֶיהָ תָּמִיד, וְלֹאֲחֵר פְּטִירָתוֹ, יוֹכֵל גַּם כֵּן לְעֵסֵק בָּהּ, וְלִשְׁנֹן כַּמָּה דְּפִי גְמָרָא בְּעַל פֶּה, בְּעַת שֶׁהוּא מְטַל עַד שִׁינִיחוֹ אוֹתוֹ בְּקִבְרוֹ. עַד כָּאֵן דְּבָרָיו הִקְדוּשִׁים.

מִסְפָּרִים עַל הַנְּצִי"ב מוֹאֲלוֹזִי"ן זי"ע, כְּשֶׁהִיוּ מְסַבִּים אֲצִלוֹ תְּלִמִּידֵי חֲכָמִים בְּשִׁבְתָּ, וְהַחֲלוּ מִשׁוֹחֲחִים בְּשִׁיחַת חֲלִין שֶׁל תְּלִמִּידֵי חֲכָמִים וְכו', וְהוּא פֶּרֶשׁ מֵהֶם לְמָקוֹם חֲשׂוֹף וְהַחֲל לַחְזוֹר עַל תְּלַמּוּדוֹ - מִסְכַּת שְׁבֵת, שִׁיְדַעַה עַל פֶּה, וּכְשֶׁשְׁאֲלוּהוּ עַל כֶּף עֲנָה שֶׁשְׁנֹן זֹאת כְּדִי שִׁיִּכַּל לְלַמַּד בַּחֲשָׁף. וּפְעַם שְׁאֲלוּהוּ, לְמָה אַתָּה חוֹזֵר מִשְׁנִיּוֹת בְּעַל פֶּה? עֲנָה, כְּשֶׁאֲהִיָּה בְּקִבְרִי, שֶׁם מְקוֹם חֲשׂוֹף שְׁאִי אֶפְשָׁר לְעֵיֵן בְּסִפְרִי, וְאִם אֲדַע אֶת הַמִּשְׁנִיּוֹת בְּעַל פֶּה - אוֹכֵל לְלַמַּד שֶׁם מִשְׁנָה. עַד כְּדִי כֶּף חֲשָׁבוּ הַצְּדִיקִים אֶפְלוֹ עַל זְמַן שֶׁהֵם יִהְיוּ בְּקִבְרוֹ.

כְּתִב הַחֲפִץ חַיִּים בְּתוֹרַת הַבֵּית שֶׁם (פֶּרֶק ו') מִן הַנְּכוּן שֶׁכָּל אֶחָד יִהְיֶה בְּקִי בְּאֵיזָה מִסְכַּת בְּעַל פֶּה אוֹ אֵיזָה סֵדֵר מִשְׁנִיּוֹת וְיִהְיֶה זֶה תּוֹעֲלַת,

וּמִפְּרֵשׁ הַיְשׁוּעוֹת יַעֲקֹב, מַה הוּא מְקוֹם פְּנוּי? מְקוֹם שְׁאִין בְּנֵי אָדָם מְצוּיִים שְׁמִבְטָלִים אוֹתוֹ מִדְּבָרֵי תוֹרָה, לְכֵן צָרִיךְ אָדָם לְהִזְהַר שְׁלֵא יַחְזִיק אֲצִלוֹ אֶת הַדְּבָרִים שֶׁמְפָרִיעִים לוֹ מִהַלְמוּד, בְּזֶמֶן שֶׁקָּבַע לְלַמּוּד וְהוּא יְכוֹל לְלַמַּד אֲזוֹ, אֵיךְ יִזְמִין לְעֲצָמוֹ אֶת הַבְּטוּל בְּדַמּוֹת הַפְּלֶאפּוֹנִים לְמִינֵיהֶם וְכו'. וְדָנוּ בְּזֶה הַפּוֹסְקִים אִם וּבְכֻלָּל מִתָּר לְעֵנוֹת. וּכְבָר דְּבַרְנוּ עַל זֶה (בְּשִׁיחָה לְפָרֶשֶׁת בְּשַׁלַּח תַּשִּׁ"ו) עַד כַּמָּה צָרִיךְ לְהִזְהַר שְׁלֵא לְבַטֵּל בְּיָדִים אֶת הַזְּמַן שֶׁיֵּשׁ לוֹ, וְהוּא יְכוֹל לְלַמַּד בְּאוֹתָהּ שְׁעָה.

לְהַכִּין דְּבָרִים שְׁבַעֲל פֶּה לִימֵי הַתְּשִׁישׁוֹת

מִסְפָּרִים עַל הַמְּהַר"ם שִׁיק זי"ע, בְּתַחֲלַת דְּרָכוֹ לֹא הָיָה בְּעַל כְּשִׁרוֹנוֹת, וְהָיָה אוֹמֵר לְתַלְמִידָיו שֶׁהוּא סוֹתֵר אֶת כָּל הַטְּעָנוֹת שֶׁל כָּל אֵלוֹ שְׁאוּמְרִים שְׁאֵינֶם יוֹדְעִים וְאֵינֶם מְבִינִים, וְיֵשׁ עַל זֶה עֲבָדוֹת רְבוּת. עַל כָּל פְּנִים, לְעַת זְקֵנוֹתוֹ כְּשֶׁכָּבֵר זָכָה בְּעָמֶל גְּדוֹל וּבְתַפְלוּת לְמָה שֶׁהִשִּׁיג, פָּגְשׁוּ מִשְׁמָשׁוֹ כְּשֶׁהוּא בּוֹכָה, וּשְׁאֲלוֹ: רַבִּי! לְמָה כְּבוֹד הָרַב בּוֹכָה? עֲנָהוּ: עֲכָשׁוּ שְׁאֵינִי רוֹאֶה טוֹב, אִם הִיִּיתִי יוֹדַע שְׁאֲבוֹא לִידֵי כֶּף, הִיִּיתִי מִתְאַמֵּץ יוֹתֵר בְּלַמּוּד הַתּוֹרָה, תָּמָה הַמְשַׁמֵּשׁ: וְאִם הָיָה כְּבוֹד הָרַב יוֹדַע, מַה הָיָה כְּבָר יְכוֹל לְעֲשׂוֹת יוֹתֵר, לְלַמַּד עֲשָׂרִים וְחֲמֵשׁ שְׁעוֹת? הֲלֹא יְדוּעַ מַה הָיָה הַמְּהַר"ם שִׁיק, שְׁלֵא הָיָה יָשׁוּן בְּצַהֲרָיִם, וְהָיָה כָּל הַזְּמַן עִם סִפְרֵי בֵּיד, גַּם בְּעַת הָאֲכִיל. עֲנָהוּ מְהַר"ם: אֲמַנָּם, מִיּוֹם עֲמָדִי עַל דַּעֲתִי, לֹא הָיָה רַגַע שֶׁהָיָה אֶפְשָׁר לְלַמַּד בּוֹ וְלֹא נִצְלַתִּיו, אֵךְ אֵלוֹ הִיִּיתִי יוֹדַע שְׁאֲאֲבִיד אֶת מְאוּר עֵינַי, הִיִּיתִי מְמַעֵט בְּלַמּוּד חֲדָשׁ, וְחוֹזֵר עַל מִשְׁנַתִּי כְּדִי שִׁיְהִיָּה שְׁגוּר בְּפִי. וְכֵן כָּתִב מְרַן הַחֲפִץ חַיִּים זי"ע בְּסִפְרוֹ 'תּוֹרַת הַבֵּית' (פֶּרֶק ו'): כָּל זֶה שֶׁכְּתַבְנוּ, שְׁנִכּוֹן לְאָדָם לְהִיּוֹת בְּקִי בְּעַל פֶּה, הוּא אֶפְלוֹ אִם הוּא עוֹדֵן בִּימֵי נְעוּרָיו, וְכָל שְׁכָן כְּשֶׁמְגִיעַ קְרוֹב לִימֵי הַזְּקֵנָה שְׁאֵז נוֹטִים צִלְלֵי עָרֵב, בְּנֻדָּאֵי מִן הַנְּכוּן לְהַכִּין בְּאֵיזָה לְמוּדִים שִׁיְהִיו נְכוּנִים לִימֵי הַזְּקֵנָה לַחְזוֹר בָּהֶם, פֶּן חַס וְשָׁלוֹם יִחְלְשׁוּ מְאֹד עֵינָיו.

פְּרִשְׁת נח

לראותו, הרים לו, נתן בו עיניו ונחה נפשו, היינו שנפטרו]. וטעם הענין הזה שהיה נהוג אצל החכמים ז"ל, היה מפני תלישות דעתו של החכם השלם, שאי אפשר לו בלא הרהור תורה ואפלו רגע, ומתוך שמתלישין דעתו ומחשבתו נפסקה מהחכמה שהוא מחשב בה תמיד, ומי שגורם לו כן הרי הוא פמקצץ בנטיעות, וראוי שתחול הקללה עליו.

מוכא בספר הקדוש 'נפש החיים' (שער ד'): 'אף שבשאר עונות יש אלפי רבואות עולמות קדושים עליונים שאין שום חטא ועון התחתונים מגיע עליהם כולל לפגמם חס ושלום, ותמיד עז וחדנה במקום פבודם ועליהם נאמר (תהלים ה, ה): "לא יגרף רע", אמנם עון בטול תורה הוא העולה על כלם - שהוא נוגע לקיום כל העולמות'.

ואמר רבי חיים מוואלוז'ין זי"ע, בדרשתו, שפמה פעמים שמע מהגאון מוילנא זי"ע, מה העולם הבא חשוב, אין ערוך ודגמה כלל נגד שעה אחת בעולם הזה של עסק התורה והמצוה, אחר שבעולם הבא אי אפשר לעבד את השם.

לכן אנחנו מתפללים לרבוננו של עולם, שנוזק להתחזק, ובפרט בתחלת השנה החדשה, להזהר מבטול תורה, שלא נבוא חס ושלום לרגע אחד של הפסקה ממחשבה של דברי תורה, ושכל הזמן נהיה שקועים בתורה הקדושה, דבוקים בה - שהיא תבת נח של דורנו.

ועל ידי שאדם נכנס אל התבה, כדכתיב (ו, א): "בא אתה וכל ביתך אל התבה", שהן תבות התורה והתפלה - אזי "ותלף התבה על פני המים" (ו, יז), הם המים הזדונים, כל מיני התגברות של היצר הרע, כשאדם פך שקוע בתוך התורה ומשתדל שלא לבטלה, אזי היא מרוממתו ומגדלתו על כל המעשים (אבות ו, א), ויהי רצון שנתחזק בלמוד התורה בקדושה ובטהרה, ונוזק לגאלה שלמה, בבנין בית מקדשנו ותפארתנו, אמן.

שעל ידי זה יהיה נקל לו לקיים מה שאמר הכתוב: 'ודברת בם בשבתך בביתך ובכלכתך בדרך', כי פעמים רבות מפני הקר או סבה אחרת מתעצל לילך לבית המדרש. גם פעמים רבות מצוי שיכבה הנר בליל שבת, וכאשר יש לו מסכת או איזה סדר, הוא לומד על פה, ובפרט כשהוא בדרך, שאי אפשר לו ללמד מתוך ספר, ויקים 'ובלכתך בדרך'. ומספר על מרן החזון איש זכר צדיק וקדוש לברכה, שמהגו היה שהיה לומד לפני שבת כמה קטעים בעל פה, כי הוא היה נזהר שלא ללמד לאור הנר, ובלייל שבת היה משגן את כל מה שלמד בכל יום ששי, עד כמה היו גדולנו זהירים בכך, ובפרט כשמתבוננים בגדל היראה שהיתה להם מבטול תורה, וכמוכא בגמרא (שבת קיח ע"ב) אמר רבי יוסי יהא חלקי ממושיבי בית המדרש ולא ממעמידי בית המדרש. כל אדם צריך להיות מאלו שגורמים ללמד ולא מאלו שמקיימים מללמוד. וראה מה שכתב בספר החנוכה (מצוה ט"ט): 'תחלת דינו של אדם אחר המות הוא על שנתבטל מן הלמוד'. וכן פסק הרמב"ם (הלכות תלמוד תורה פרק ג' הלכה ה') תחלת דינו של אדם אינו נדון אלא על התלמוד, ואחר כך על שאר מעשיו. וכן איתא בגמרא (ברכות כח ע"א) בשעה שסלקו לשומר הפתח, הנה קא חלשא דעתיה דרבן גמליאל [שהיה אומר כל תלמיד שאין תוכו ככרו לא יכנס לבית המדרש] אמר דלמא חס ושלום מנעת תורה מישראל. וכותב הגאון הצדיק רבי יצחק בלאזר זי"ע בכוכבי אור, שבדרך כלל, אדם שחוטא, יש לו איזה צער ופחד על כך, מה שאין כן בבטול תורה שאינו חש שום אשמה בכך, ולפחות יהיה בטול תורה אצלנו כשאר עברות...

גדל העניש הנורא של בטול תורה

מוכא ברבנו בחיי (פרשת בלק) ענין הנזכר בדברי חז"ל (בבא קמא ק"ז ע"א) 'דלי גבינאי דבעינא למחזיה, דלי ליה, יתב ביה עיניה ונח נפשיה' [הרם את גבות עיני כי אני רוצה